31850

T. D. K.

Türk Argosu

(TARİHÇE ve KÜÇÜK SÖZLÜK)

Yazan

Ferit DEVELİ

ANKARA

Recep Ulusoğlu Basımevi

1 9 4 1

ÖNSÖZ

Türk Dil Kurumu'nun yıllardanberi çalışkan bir işyarı olan B. Ferit Develü, kendi çalışma alanında derleme sözleri, halk inanları, halk görenekleri, halk şiirleri gibi dil varlıklarıyla uğraşmış, bu arada Türk argosuna da merak sardırmıştır.

Uzun derlemeler, çalışmalar sonunda topladığı şu Argo Sözlüğü'nü bir kaç kere yazıp bozmuş, zaman zaman düzeltip değiştirmiş, en son şeklini de, Kurumumuzun değerli üyelerinden B. Ahmet Cevat Emre'nin tenkidinden geçirdikten sonra Kurum'a kabul ettirmiştir.

Argo Sözlüğü, bir dilin ağızdaki değişmelerini, aşağı halk tabakasının ince benzetme ve yakıştırma dehasını canlandıran bir dil belgesidir. Bu bakımdan folklor denilen halk bilgisi yolunda dayanılacak direklerden biri de, özel bir halk takımının, bütün bilimsel ilerlemelerden ayrı, kendi içinde yarattığı deyim ve söyleyislerini toplıyan argodur.

Argo üzerinde, yarlıganmış Ahmet Rasim gibi parça parça araştırma yapanlar olmuştur.

ARGO NEDİR ?

Argo *özgül diller* (Langues spéciales) zümresindendir; genel dilin kelimelerine bazı hususiyetler vermekle elde edilir. Özgül diller ise, genel dilden ayrılarak, küçük içtimaî gruplara mensup fertler arasında, az çok gizli fikirlerin mübadelesine yarıyan ve canlı dillerin müşterek mihrakı üstünde inkişaf eden dillerdir.

Nasıl ki bir avukat veya hâkimin diline, genel dilden uzaklaştığı için, *hukuk dili* namı altında bir dil deniyorsa, doktorların ve başka bilginlerin mesiekleri üzerine bir eser neşrederken kullandıkları dile de *özgül dil* denilir. Çünkü bu dillerde her deyimin kat'î bir medlûlü vardır; bu dili kullananlar o medlulü öğrenmiye ve hiç bir noktasını değiştirmemiye mecbudur. Bugün fizikçinin kullandığı «kitle», «sürat» veya «kuvvet» kelimeleri, mensup olduğu meslek dilinin özgül terimi olmak dolayısiyle geniş manada argo'ya girer. Bu itibarla her türlü meslek ve sanat erbabının kendisine mahsus bir argo'su bulunduğu anlaşılmaktadır.

Argo, jargon (1) sözünden muharref olarak dar manada, şerir ve mücrimler gibi aşağı tabakaya mensup bir sınıfın lehçesi olmuştur.

Bu dil, cemiyetin daima dışında yaşıyan zümrelerin sırf maddî ve içtimaî menfaatler uğrunda işledikleri suçları aralarında gizlemek ihtiyacından doğmuştur.

Argo'nun belli başlı vasfı, zaman ve mekân içinde, durmadan değişken olmasıdır. Mecaz, argo'nun en büyük unsurunu teşkil eder. Her milletin bir argo'su vardır ve her millet kendi argo'suna yabancı dillerden sayısız kelimeler almıştır.

Bir çok mücerret mefhumların, benzetmek yoliyle, müşahhas konulardan argo'ya mal edildiğini tespit etmek her vakıt mümkündür. Meselâ: *kaynatmak* (gır-) tabiri bir şeyi kaynatır gibi, lâkırdıyı da iyice kızıştırıp hararetlendirmekten kinaye olarak uzun uzun konuşmak, sohbet etmek demektir; halk dilindeki karşılığı «çene çalmak» tır. Bunun gibi, *okutmak*: bir şeyi satmak, yani çocuğu mektebe

---

(1) Roma İmparatorluğunun sukutundan sonra İtalya'da Aşağı-Lâtin denilen muayyen bir zümrenin kısmen kullandığı dil.

başlatmak gibi «bir şeyi başkasına terketmek»; *sökülmek, toka etmek*: «paradan veya masraftan çıkmak»; *yolmak*: kuşun tüylerini yolar gibi birisinden mal, para çekmek suretiyle onu «zarara sokmak» manâlarını ifade eder. Son derece sarhoş olan kimseye *filispit;* dalavere ve hile'ye *zoka;* zavallı, bîçare kimseye kırtıpil; külhanbeye, uçarıya, kopuğa *zadegân;* yalana, dolana, fesada, hileye *kaşkariko;* elden ele devretmek, aktarmak işine de *kamanço etmek* v. b... gibi adlar takmışlardır.

Yabancı dillerden gelen ve argo kılığına bürünen sözlerin yüzde sekseni: Rumca ile İtalyanca başta gelmek üzre, Ermenice, Lâtince, Fransızca, Çingenece, İngilizce ve başka dillerden alınmıştır. Nitekim: Rumcada «o, ma'hut» mânâsına gelen *aftos* kelimesi, argomuzda, «dost, metres» karşılığı olmuştur. Sükût eden anlamına «akeos (Rumca)» kelimesinden, *akoz etmek* (susmak), gene Rumcada «zeytin cibresi» demek olan «pirine» sözünden, argomuzda rakıya verilen *pırna* ismi meydana gelmiştir. Bakmak, seyretmek, gözetlemek fiillerini karşılıyan *kitakse etmek* tabiri, Rumca bak; mânâsına gelen «kitakse» emrinden alınmıştır. Önüne koymak, arzetmek, takdim etmek mânâlarına gelen Rumca «anafero» fiilinden, bedavadan ge-

len, emek ve zahmet çekmeksizin elde edilen para, eşya ve saire anlamında kullanılan *anafor* sözü çıkmıştır. Gene bu dilde, bütün beş kuruşluk kelimesini karşılıyan «pendâ grosson» sözü, tahrif edilerek argomuza, aynı mânâda *patagos* şeklinde girmiştir. Rumcada, sağ olarak ele geçirilen kimsenin halini anlatan «piyastos» sözü, yakalanmak, enselenmek mânâsına, *piyastos olmak* şeklinde kullanılmıştır; keza bu dilde, nizam ve intizama tâbi anlamına «taktikoz» sözü, argomuzda polis'in adı olan *tahtakoz* mefhumunu doğurmuştur.

Kaçmak mânâsına *palamarı koparmak* veya *çözmek* tâbirindeki «palamar» kelimesi, halat anlamına gelen Rumca «palamari»den çevrilmiştir. Bir omuzu düşük veya çarpık olan kimseye *pavurya* denilmektedir; bunu, Rumcada, yengeç, çağanos kelimelerini karşılıyan «pavurya» (1) sözü ile yaklaştırmak yerinde olur.

«Yok, bitti, kalmadı» anlamlarını karşılıyan *sifos* kelimesinin, Rumcada hiçlik, yokluk demek olan «sifnos» sözünden geldiği kuvvetle tahmin edilmektedir. Argomuzda hapisane, tevkıfane anlamlarına gelen *kodes* sözü, gene

---

(1) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

Rumca, tavuğun adı olan «kotta» sözünden alınmıştır. (1).

«Ayak üstünde, hazır» anlamına *alesta* kelimesinin, İtalyancada hazırlanmak demek olan «allestire» fiilinden alındığına şüphe yoktur.

Argoda, hiç emek ve zahmet çekmeksizin, bedavadan gelen para ve eşya anlamına *avanta* sözü, İtalyanca «avanzo» kelimesinden alınmıştır; Fransızcası da «avantage» olduğu malûmdur. Bu kelime oyunda verilen müsaade, sayı, bağışlama, kâr, menfaat mânâlarına da gelir (2). «Alımlı, çalımlı, şık, zarif» anlamlarına kullanılan *vardakosta* kelimesi İtalyancadan alınmıştır. Bu söz, İtalya sahillerinde bekçilik vazifesi gördürülen iri kıyım, güçlü kuvvetli kimselere söylenildiği gibi sahil muhafaza gemisi mânâsına da gelir; kelimenin doğrusu «guardacoste»dir. (3)

Argoda, «bakmak, seyretmek, gözetlemek» anlamlarına gelen *iskandil etmek* tabiri, «bir

---

(1) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(2) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(3) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

TDK KİTAPLIĞI

şeyin mahiyetini öğrenmek ve anlamıya çalışmak» cümlesinin tam karşılığıdır. Suyun derinliğini ölçmek üzere sarkıtılan alete verilen İtalyanca «scandaglio» isminden alınmıştır. (1)

Tabanca demek olan piştof kelimesi, gene aynı mânâda kullanılan İtalyanca «pistola» sözünden gelmedir. (2)

«Vermek, geri vermek, ödemek» anlamlarına kullanılagelen *toka etmek* tabirindeki «toka» kelimesi, İtalyancada, dokumak fiilinin karşılığı olan «toccare»nin emrihazırı «tocca = dokun» (3), yani bir nesneyi vermek üzere «elini uzat» terkibinden çıktığı sanılmaktadır.

Birinin içki masasına -dâvetsiz olarak- oturmak anlamına gelen *rapma etmek* tâbirindeki «rampa» sözü, İtalyanca olup «iki geminin birbirine yanaşması» mânâsına gelir (4).

«Çok yeme, boğazlı olma» anlamlarına gelen *raspa* kelimesinin, İtalyanca bir çeşit bü-

---

(1) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(2) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(3) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(4) Yabancı kelimeler Lûgati. Haydar Tolun 1939.

yük ve kaba «eğe» anlamma geldiğine göre (1) bu sözün eğe gibi bir nesneyi aşındırmaktan kinaye olarak argoya mal edildiği hatıra gelir.

Argoca rakı anlamına gelen *carmak* kelimesi, Ermenicede «beyaz» sözünün karşılığıdır. Gene bu dilde rakıya *carmakcur* denildiğine göre «cur» kelimesinin atılmasiyle beyazlıktan kinaye olarak *carmak* sözü meydane gelmiştir. Keza argomuzda, «metanetle karşı durmak, göğüs germek, kabadayılık satmak anlamlarına gelen *kokorozlanmak* kelimesinin, Ermeniceden alındığı söylenmekle beraber, bunun «horoz» kelimesiyle de ilgili olabileceği ihtimalini göz önünde tutmak lâzımdır. (2)

Fransızcada, casus mânâsına gelen «espion» sözünün ilk harfi «i» ye çevrilerek argo'da *ispiyon* şekline girmiştir.

Mangiz ve *maraza* «para» kelimeleri çingeneceden gelmedir.

Son derece sarhoş mânâsına gelen ve argoyu bihakkın kullanan kimselerin en büyük vasfını teşkil eden *filispit* kelimesinin, İngilizcede «son sürat, tam yol» demek olan «fulispit» keli-

---

(1) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(2) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

mesinden alındığı sanılmaktadır. Çünkü vapurlarda en son sür'ati göstermeğe işaret eden bu kelime, sarhoşluk âleminin de en son derecesini izah etmektedir.

«Parasız, malsız, züğürt» demek olan *tırıl* kelimesini, İngilizcedeki, «esir, kul, köle, hizmetkâr ve garson» mefhumlarını karşılıyan «thrall» (1) sözü ile karşılaştırmak yerinde olur.

Dilimize, buhar anlamına İngilizce «steam» sözünden geçen *islim* veya *istim* kelimeleri (2), argomuzda rakı anlamına gelmektedir.

«Uçarı, kopuk» mânâsına *pırpırı* sözü, âdî, aşağı tabakaya mensup kimse anlamına gelen Farsçadaki «barbarî (?)» kelimesini hatırlatmaktadır (3).

«Para çantası» karşılığı olan *çarık* kelimesini, vaktiyle Osmanlı İmparatorluğu devrinde tedavülde bulunan ve Avusturya'nın en küçük bakır sikkesi mânâsına gelen «cırık» (4) sözü ile karşılaştırmak lâzım geliyor.

---

(1) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(2) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(3) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(4) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

«Şaşkın, budala, ahmak» mânâlarına gelen *savak* kelimesi, savmak masdarından alınmakla beraber, bunun gene aynı anlamlarda Japonca «tawake» (1) kelimesiyle de bir münasebeti bulunduğu hatıra gelir.

«İhtiyar, kuvetten düşmüş, sakallı» mânâlarına gelen *moruk* kelimesini Yakut dilinde (2) aynen buluyoruz ki, bu tesadüf hakikaten dikkate lâyıktır. Bu kelime, bir de Ermenice «sakal» mânâsını ifade ettiğinden, bunun hangi dilden alındığı bilinememektedir.

Bütün milletler bu garip dile birer ad vermişlerdir. Meselâ biz: *külhanbey*, yahut - Fransızlardan alınarak konuşma, bilhassa yazı dilimizde daha çok kullanılan - *argo* deriz; İngilizler *slang* yahut *cant;* Almanlar *Rotwelsch* veya *Gaunersprache;* İtalyanlar *furbische;* Romenler *smechereasca;* İspanyollar *zerigonza*; Portekizler *calao;* Holandalılar *bargoens;* Bohemyalılar *hantyrka*; Hintliler *balaïbalan;* Çinliler *hiant-chang;* Ruslar *vorovskoy jargon* veya *argo;* Rumlar *malyara glossa;* Acemler *lotizebôni;* Araplar *'essîm* gibi adlar takmışlardır.

---

(1) Dictionnaire Etymologique de la langue Turque.

(2) Pekarskiy, Yakut Dili Lûgati, Sah. 1593.

Her millette olduğu gibi, Fransızlar da dillerindeki mücerret mefhumları - haylı israf etmek suretiyle - argoya maletmişlerdir. Meselâ: kendi reyiyle hareket edemiyen, akılsız, düşüncesiz kimseyi *wagon*; parayı *soldat;* hapisaneyi *lycée;* öldürmek mefhumunu *expédier* kelimeleriyle karşılamışlardır. İşte yukarıda geçen bir kaç misalden de anlaşıldığı üzere bu kabil metaforik kelimelerin tarihçelerini - vesikasızlık dolayısiyle - tayin değil, tahmin bile etmek kolay değildir.

İşte görülüyor ki, hangi dilde ve ne zaman olursa olsun argoyu teşkil eden mefhumlar, hırsızlık, dolandırıcılık, yağmacılık ve katillik gibi içtimaî fenalıklardan meydana gelmiştir. Bu itibarla, argo lûgatlerini ihtiva eden en yaygın kelimelerin yüzde sekseni: dövmek, sövmek, ölmek, kaçmak, hırsızlık etmek, hapse girmek, sarhoş olmak, yalan söylemek ve benzerleri gibi sözlerden ibarettir. Meselâ: kaçmak, savuşmak, görünmeden kaybolmak mefhumlarını argoda karşılıyan sözler, *açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak* veya *çözmek, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek* v. b.; ölmek sözüne karşı: *cavlağı çekmek, cavlamak, kakırdamak, mortiyi çek-*

mek, mortlamak, nalları atmak, sıfırı tüketmek, tıngırdamak, v. b. gibi kelimeler sıralanmış; ahmak, budala, sersem mefhumlarına karşı: *angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu;* bir kimseye veya işe ehemmiyet vermemek, itibar etmemek sözlerinin karşılıkları da: *boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak* gibi müradiflerle kullanılır olmuştur.

Edebî zevk ile kelime yaratmak hususunda bu zümre dikkati cazip bir kabiliyet göstermiştir. Meselâ: altın liraya *sarıkız;* tabanca kurşununa *leblebi* veya *bademşekeri;* saate *değirmen;* hapisaneye *kafes* veya *kodes;* bir işin halli için hoşa gidecek sözlerde bulunmak, koltuk vermek anlamına *piyazlamak;* terbiyesiz, sırnaşık kimseye *çamur* gibi tabirleri, garip, fakat canlı mefhumlarla ifade etmişlerdir.

Bunların, cemiyetin haricinde yaşıyarak daima esrarengiz bir dile sahip ve hâkim olmaları, hakikaten zaman zaman ahlâk ve beşeriyetin içtimaî bünyesini kemirmeğe yaramıştır. Dillerindeki hususiyet sayesinde zabıta huzurunda bile, kanunen memnu bâzı ahval tahkik edilirken, çetrefil dilleriyle sereserpe görüşebildikleri görülmüştür. Meselâ; «Muslukçu Ahmet

bileziği söktü» ibaresine bakılırsa, her hangi bir muslukçunun kuyu veyahut sobanın, tulumbanın bileziğini çıkardı, söktü mânâsından başka hatıra ne gelmiş olabilir? halbuki argoca muradolunan mânâ «hırsız Ahmet kelepçeyi kırdı» demekten başka bir şey değildir.

Vapur dümeni kullanamadı» ifadesi açık ve sarihtir. Argoda ise «sarhoş, yakayı ele verdi, yakalandı» mânâsına gelir. «-Evleği bayılmadan zamkinos et!» ibaresi de «-on liralığı (kâğıt) vermeden kaç!» cümlesinin tam karşılığıdır.

Bazan argomuzda her hangi bir kelime, şeklini mastar olarak muhafaza etmekle beraber, aynı kelimeden türeyen isim veya sıfat, halk diline geçmiştir. Meselâ: *asmak* kelimesi, argoda, «borcunu ödememek; yolda giderken her hangi bir vesiyle ile arkadaşından ayrılmak» gibi anlamlara geldiği halde bundan yapılan «asıntı» sözü, argoluktan çıkarak, halkın çok zaman ve her yerde kullandığı bir kelime olmuştur. *Beleş* ve daha sonra, «çalmak, bedava almak» mânasına gelen *anafor* gibi bazı kelimelerle, *numara yapmak, kazıkçı, moruk, imam suyu, kalleş* benzerleri gibi kelimeler de argo olmakla beraber çoktanberi halkın dilinde kullanılır olmuştur. Gene bu dilde, halk dilinden argoya ve argodan halk diline geçerek, bu iki dil-

den hangisine mensup olduğu ancak anlam itibariyle ayırt edilebilen kelimeler de vardır. Meselâ: halk dilinde de yaşıyan ve «fesat, fitne» anlamlarını taşıyan «fit» sözü, argolaştığı zaman «razı olma» mefhumunu doğurur. Nitekim: «aramıza fit soktu»; «iskambilde birbirimizi yenerek fit olduk» denilince, umumiyetle herkesin kullandığı ve asla yadırgamadığı bir söz olduğu anlaşılır. Halbuki, «ben yedibuçuk kuruşa bile fitim» ibaresindeki *fit* kelimesinin argo olduğunda zerre kadar şüphe yoktur.

Dilimizde kullanılan «fos çıkmak» terkibi, bir netice elde edememek, boş çıkmak mânalarına gelir: «verdiğin haber fos çıktı», halkın kullandığı bir tabirdir. «Foslamak» kelimesi ise «utanmak, muvaffak olamamak» anlamına gelir: «Ahmet, söylediği sözün asılsız olduğunu öğrenince *foslad*ı.» gibi...

***

Argo, Avrupada gazete sütunlarına kadar geçmiş, hakkında muhtelif muharrir ve edipler tarafından makaleler, kitaplar basılmıştır. Bilhassa Fransada, XVII nci asırdan sonra belli başlı argo mütehassıslarının meydana getirdikleri eserler şunlardır: «Racot de Grandval'in: Dictionnaire d'Argot, 1755.; Francisque Michel'in: Etude de philologie comparée sur l'Argot et

sur les idiomes analogues parlés en Europe et en Asie, 1856.; Lucien Rigaud'nun: Dictionnaire d'Argot moderne, 1881.; Eugène Boutmy'nin: Dictionnaire de l'Argot et des typographes, 1883.; Alfred Delvau'nun: Dictionnaire de la langue verte, Argots Parisiens comparés, 1889.; Timmermans'ın: L'Argot Parisen, 1892.; Delasalle'in: Dictionnaire Argot-français et français-Argot, 1886.; Niceforo'nun: Le genie de l'Argot.; Rossignol'ün: Dictionnaire d'Argot, 1901.; Aristide Bruant'ın: Dictionnaire d'Argot, 1901 ve gene aynı muharririn l'Argot du XX e siècle, 1905.; Lazare Sainéan'ın: L'Argot ancien, 1907.; Les sources de l'Argot ancien, 2 vol. 1912.; L'Argot des tranchées, 1915.; Le langage Parisien au XIX e siècle, 1920 adlı eserleri.; Dechelette'in: L'Argot des poilus 1918.; Albert Dauzat'nın: L'Argot de la guerre, 1922.; Les Argots. Caractères, évolution, influence, 1929.; adlı eserleriyle, Emille Chautrad'nın: la vie étrange de l'Argot, 1931.

Bundan başka Victor-Hugo, Balzac, Zola, Richepin, hırsız şair Villon gibi daha bir çok halk romancıları, argoya edebî kıymet vererek bunu kendi eserlerinde kullanmışlar, hattâ içlerinden Sarcey, Montaigne gibi yazılarını argo ile süslemeyi sevenler, bu dili, en ahenkli. en nazik bir dile tercih ettiklerini söyliyecek ka-

dar ileri gitmişlerdir. Bilhassa Victor-Hugo, «Notre-Dame de Paris» adlı eserinde, argo'nun cemiyette uyandırdığı tecessüsü, büyük bir alâka ile tasvir ve tavsif etmiştir. Villon, «Testament» adlı iki eseriyle on bir mısralık bir şiirini argo ile yazmıştı ki, mısralar esasen iyice deşifre edilemediğinden müstensihler tarafından da bozularak uzun zaman çözülmesi mümkün olamamıştır.

Balzac, Zola ve Richepin'den daha evvel argoya gönül bağlıyan Fransız muharriri Montaigne, bu dile gösterdiği hayranlıktan dolayı bir yazısında ezcümle şu ibareyi kullanmıştır: «J'aimerois mieulx que mon fils apprinst aux tavernes à parler, qu'aux écholes de la parlerie» (1).

Fransada argo sözünün etimolojisi üzerine bir çok fikirler yürütülmüş, Grandval ve Furetière gibi muharrirler, kelimenin Yunanistandaki «Argos» şehrinin isminden alındığını sanmışlardı. Roquefort'a göre, XVI ncı asrın en meşhur derbederlerinden olan «Ragot»nun metatezinden alındığı mütalâası ileri sürülmüştür. Clavier, Fransızca mektep anlamına gelen «école» kelimesinden, Littré'ye göre gene Fransız-

(1) Oğlum, konuşmayı mektepte öğrenmektense, meyhanede öğrense daha hoşuma gidecek.

TDK KİTAPLIĞI

ca, kavga, mücadele ve münazaa sözlerini karşılıyan «argu» ve bugünkü şekliyle «querelle» kelimesinden türediği mütalâaları ileri sürülmüştür. Daha sonra, XVI ncı asırda «argoter» kelimesi, Fransızcada söz söylemek mânâsına kullanıldığından bunun argo ile bir münasebeti düşünülmüştür. Génin'e göre de, Paris apaşlığının menşeini teşkil eden «La cour des Miracles» (1) denilen mahallenin yetiştirdiği bazı serseri ve derbederlerce, argo'nun mübarek ve mukaddes addedilen bir dil olması dolayısiyle, bunun Rumca «ièros = mukaddes, mübarek» kelimesinden geldiği zannedilmektedir.

Argo, Fransada, XV inci asırdan XVIII inci asrın sonlarına kadar her sınıf halkın bir türlü ağızdan düşüremediği ve umulmıyacak kadar rağbet bulan bir dil olmuştu. Nitekim: hırdavatçıların, aktarların, arşıncıların, parçacıların, gazetecilerin, tüccarların, marangozların, demirci ve atölye esnafının velhasıl her zümrenin kendine mahsus seve seve konuştuğu bir argo'su vardı.

---

(1) Paris'te, dilencilik maskesi altında kendilerine perişan, kötürüm ve sefil süsü veren bir hırsız kafilesinin barındığı mahallenin adıdır. Bu mahalle, XIII üncü Louis ile muasır bir devirde zabıta tarafından lâğvedilmiştir.

Öksüzlerin, miskinlerin, dilencilikle küpünü doldurmuş olanların, kellerin, cüzamlıların, saralıların, sefih ve hiylekârların, dükkâncı çıraklarının elbirliğiyle seçtikleri *Coësre* adında bir serseri, senelik üçer frank mukabilinde bunlara kırallık vazifesini görürdü. Bu kıral, sefahat ve derbederlik bakımından omuzlarına yüklenen mesuliyetli işleri büyük bir liyakatle başaranları şeflik ünvanı altında taşraya gönderirdi. Bu teşkilâtı canlandırmak istiyen elemanlar da, doktor, mühendis gibi üniversite tahsili görmüş, tecrübeli ve bilgili kimselerden türemiştir.

Bizde argo'nun tarihine dair bugüne kadar tek bir eser yazılmadığı için bu dil ham mevzu halinde kalmış, bu yüzden doküman tedariki de kabil olamamıştır. Bu itibarla, dilimizin zenginliklerinden hakkiyle istifade eden tehlikeli zümrelerin, yabancı dillerden de aldıkları bir çok mücerret mefhumlarla, bazı halk tabirlerini ne zaman ve hangi tarihte argo çerçevesine soktuklarını tam tarihiyle tayin ve tespit etmek mümkün değildir; eskidenberi halk arasında kullanılagelen sevimli istiarelerimizle bir çok argo kelime ve tâbirlerimizin menşeinden de bahsetmeğe imkân yoktur. Ancak bu kabil kelimelerin tarihçesini, argoyu kullanan kimsele-

rin tarihinden elde etmek suretiyle oranlamak bir dereceye kadar yerinde olur. Bugün, argo namı altında kalabalık bir kitlenin konuştuğu dil: fırıncı, şimendiferci, balıkçı, kalaycı, terzi, gemici, denizci, çımacı, marangoz, kunduracı, sobacı, bakkal, esnaf, talebe, memur, muallim, mühendis, doktor, baytar v. b... gibi sanat ve meslek erbabının hususî ıstılahlarından meydana gelmiştir. Meselâ: tirenin istasyondan hareketine işaret vermek üzere Almanca: haydi, tamam, hareket et! anlamlarına kullanılan «fertik!» sözü, bugün argoca *fertiği çekmek* tabiriyle, savuşmak, kaçmak, kaybolmak mânâsına olarak şimendifer ıstılahından alınmıştır. Yukarıda sözü geçen *palamarı çözmek* deyimi de gemicilik terminolojisinden argoya geçmiştir.

Sobacılık ıstılahı olabilen *bilezik* kelimesi de benzetmek suretiye «kelepçe» anlamına apaş diline mal olmuştur. Daha sonra, uydurmak, yutturmak, atmak fiillerinin tahfifi mastarlarına gene kelimeyi isimlendiren Fransızcadaki «-tion» soneki katılarak *uydurmasyon, yutturmasyon, atmasyon* gibi sözler de, mektepli veya talebe argosundan -diğerleri gibi- genel argoya verilmiştir.

Türkçede, argo ile halk tabirlerinin, mefhuma itibar etmeksizin cümle kelimelerini ekseriya Fransızcaya çevirmek suretiyle elde edilen

bir argo daha vardır ki, «talebe argosu» başlığı altında bundan da bahsetmek faydalı olur. Bu kabil argolar en çok azlık mekteplerinde ve liselerdeki lisan öğrenme hevesine düşen talebe arasında kullanılır olmuştur. Meselâ: «geçmişi tenekeli, geçmişi kandilli, ölüsü kandilli» gibi amiyane tabirleri, talebe, mânâya itibar etmeksizin, ibareyi olduğu gibi Fransızcaya tercüme ederek: *son passé est en fer blanc; son passé est chandelle; sa mort est chandelle* şekillerinde kullanır. Kezâ, bu talebe zümresi cümlenin delâlet ettiği mefhumu gözönünde tutmaksızın, yalnız kelime itibariyle Fransızcaya çevirerek «kulak asmak» tabirini *suspendre l'oreille;* ihtiyarlıktan kinaye olarak «bir ayağı çukurda» tabirini, *un pied dans le trou;* hemen, derhal anlamını ifade eden «kaşla göz arası» tabirini *entre sourcil et oeil;* mühimsememek anlamına gelen «metelik vermemek» tabirini de, *ne pas donner le sou* gibi gülünç ve yanlış tercümelerle karşılarlar. Kezâ bu zümre arasında bazan da Türkçe ve Fransızca kelimelerden meydana getirilen cümleler yapılır. Meselâ: «hesap muallimi diyor ki, çalışmıyan talebe sene sonunda sınıfta kalacaktır» ibâresini, şu şekilde çevirirler: *le professeur d'arithmetique diyor ki, les élèves qui ne çalışmaz pas, à la fin de l'anné seront çakacak.*

Bundan maada, Türkçede söyleniş itibariyle eşit olup da, anlamca birbirinden farklı bulunan bir çok kelimeleri sırf alay maksadiyle cümle içerisinde kullanmaktan büyük bir zevk duyarlar. Nitekim: «mısır yedim, boğazımda kaldı, öhö öhö dedim çıkmıyor» cümlesini, *J'ai mangé l'Egypte, elle a resté dans ma Bosphore, euheu je dis, euheu je dis, keupogulousou ça ne sort pas* şeklinde tercüme ederler.

***

Argo, genişliği, büyüklüğü ve kalabalıklığı itibariyle en çok İstanbul'da rağbet bulmuştur. Hele eskiden bu dili, genişletmek üzere her gün bir adım daha atmıya yeltenen uçarı dediğimiz sıfır numara külhanbeyler, İstanbul'un: Kasımpaşa, Kumkapı, Yenikapı, Çeşmemeydanı, Aksaray, Karagümrük, Tophane, Galata gibi tulumbacılık teşkilâtının en çok göze çarpan semtlerindeki tulumbacı veya çalgılı kahvelerinde toplanırlardı. Bu kahveler, kış mevsimlerinin cuma, bilhassa ramazan geceleri hıncahınç dolardı. İstanbul'un hemen her semtinde bunlardan bir iki tanesi göze çarpmakta idi. Eyüp Defterdarında, Tophanede, Çeşmemeydanında, Beşiktaşta, Boğazkesende, Halıcıoğlundaki çalgılı veya tulumbacı kahveleri, bunların en maruflarındandı.

İstanbul'un her semtinde bulunan babayiğit, gözü pek uçarılar, ekseriya bir çok yankesici ve katillerin de bulunduğu Tavukpazarı kahvesinde toplanarak; Dertliden, Emrahtan, Gevheriden, Bayburtlu Zihniden, Aşık Ömer'den okuyup çalarlar ve bu suretle külhanbeyliğin, dolayısiyle argo'nun ihyasına çalışırlardı. Yüzde yetmişi meşhur tulumbacılardan olan ve Tanzimat'tan sonra 1919-20 yıllarına kadar bu kahvelerde argo'yu yaşatmak istiyen belli başlı sıfır numara külhanbey tulumbacılar şunlardı: Acem İsmail, Kafesçi Arif, Dolmacı Mihran, Efe Mehmet, Defterdarlı Asıf Bey, Yenimahalleli Çiroz Ali, Tersaneli Osman Nuri, Zeytinburunlu Arap Osman, Üsküdarlı Vasıf (1), Darbukacı Sadık, Tesbihçi Hâlit, Darbukacı Mitat, Sarı Hayri, Karagümrüklü Rampi İbrahim ve bunun çırağı Arap Hamit, Eyüplü Makinist Tayyar, Çeşmemeydanlı Uzun İbrahim, Galatalı Matruş, Tersaneli Ahmet Reis, Çeşmemeydanlı Behçet Bey.

Bunlar, bulundukları kahvelerde mâni söyleyip saz çalarken, çok zaman kendilerine muhatap olanlar da: kumarbazlar, mantarcılar, papelciler, zarfçılar, kalpazanlar, miskinler, kar-

---

(1) Kasımpaşa'lı olduğu halde kendisini Üsküdar'lı olarak tanıtmak istemiştir.

manyolacılar, manitacılar, yankesiciler, dolandırıcılar, gece ve gündüz hırsızları. kasa hırsızları, kılefteciler, dubâracılar, esrarkeşler gibi sabıkalı gürûhundan mâdut kimselerdi. Bunlara reislik veya kaptanlık vazifesini gören en yürekli ve en tecrübeli külhanbeylerin ekserisi, kaytan veya palabıyık olarak kuzguni siyah elbiseleri, kaidifeli çepkenleri, Trablus kuşakları, püskül öne gelmek üzere arkaya doğru basılmış, kalıpsız, numarasız, vapur dumanı fesleri, 28 paça, (1) yumurta topuk (2) ve basık yemenileriyle haraca keserlerdi.

Bu âlemde yaşıyan külhanbeyler, aralarında zerre kadar yaş farkı gözetmeksizin birbirleriyle gayet samimî ve lâubali idiler. Gene birbirine lâtife olsun diye savurdukları yakası açılmadık küfürlerin haddi hesabı yoktu. Fakat bunların belbağladıkları kimselere karşı gösterdikleri yakınlık ve saygı çok üstündü. İçlerinden en kabadayılarının bile aylarca ve yıllarca hır çıkarmadan yaşayıp gittikleri vâki idi. Zira, kendilerinden zaif ve çelimsiz kimselere karşıkızmakta haklı dahi olsalar- hoş görüp boş ver-

---

(1) Pantalon paçasının 28 santim olan genişliği.

(2) Ökçesi, bata topuk denilen kadın iskarpini ökçesi yüksekliğinde olan yemeni veya çok zaman maskaratasının iki yanından koncuna kadar kurşunî podösüet geçirilmiş bağlı siyah fotin.

mesini (1) bilirlerdi. Fedakârlıklarına diyecek yoktu. Gayet ciddî, cesur, hoşsohbet ve arkadaş canlısı idiler. Şimdi bunların kendi insaniyet ve samimiyetlerinin en bariz bir deliline üstat Osman Cemal Kaygılı'nın «İstanbul'da Semai Kahveleri ve Meydan Şairleri» adlı eserinde rasgelinmektedir.

Çok vakit eli açık ve tokgözlü olan uçarı dediğimiz yiğitlerin daima büyük bir tenakus ve tezayüt içerisinde çalkalanan ve en eski devirlerdenberi sürüp gelen bir argo'su vardır. Bugün bile -hiç değilse kısmen olsun - aşağı tabakaya mensup kimseler, bu dili kullanırlar.

*
**

Bu dilde bazı fonetik hususiyetler vardır. Meselâ: *r*, *z* harflerine kuvvetli basarlar, kelimeleri hece itibariyle teker teker ve sert telâffuz edip bazan aşındırırlar. Mazi yerine de hal sıygasını kullanmak ve hep birinci şahıs zamirinin cemi şeklini ağızdan düşürmemek âdetleridir.

Bu zümrenin muhaverelerinden de bir kaç nümune veriyorum:

— Abicim, dün akşam matizken avel'in birini tongıya düşürüp iki evleğini zula ediyo-

---

(1) Affetmek, bağışlamak, anlamına gelen bir argo tabiridir.

rum. Bir de dikizliyorum ki dayı'n karşıdan sökmüş... Çakarsın ya numarayı, dalgaya gelir miyiz abicim, kaçın kurrasıyız.. Tahtakoz bize kâfesi boylatırken papelleri bile uçlanmadan zamkinos ediyorum (1)

— Memet abi, şu ançizliyen (= uzaklaşan) aftos (= kadın) kimin paçozu (= dostu) be, çakıyor musun?

— Eyvala abicim, dün gece karakaş'ın ocağında cıngar çıkaran Çamur İsmail'in gaco'sudur (= dostudur).

— Abicim, harmanım, (= çakırkeyfim) bir dalga (= esrar) toka et de mastorlaşayım, yarın şipşak (= derhal) sana bir alay ampes (= esrar) tırtıklıyorum. (= çalıyorum).

— İmanım, otlakçılığa karnımız tok! ben böyle katakoftilere (= yalanlara) boş veriyorum.

---

(1) (Tercümesi): Ağabeğciğim, dün akşam sarhoşken ahmağın birini hiyleye düşürüp yirmi lirasını (iki tane on liralık) çaldım. Bir de baktım ki polis karşıdan göründü, anlarsın ya vaziyeti abi, ben böylelerini çok gördüm, hiç ehemmiyet verir miyim? Polis karakola götürürken paraları da teslim etmeden kaçtım.

— Ulan tayıncılığı bırak, şu dikizlediğin pinpon'u sövüşlersek (= parasını alırsak) akşama piyizliyoruz (= içki içiyoruz).

— Tonel geçme abi, ben şu hırpo'yu kafesleyince tam zilliyi kırıyorum (= karnımı doyuruyorum).

— Abi, dün gece Beynamaz Yusuf'un Kel Şükrü'nün nevalesine piyiz kayarken (= davetsiz olarak birinin içki masasında içerken) kakırdadığını (= öldüğünü) şıpşaklıyorum (= haber alıyorum).

— Bu aynasız dalga be abi, desene tapon oğlu omuzladığı (= çaldığı) mangizleri eloğluna toka diyor (= veriyor).

— İmanım, papele boş ver, herifçi oğlu öteki dünyaya cicozladı (=gitti).

— Avel ne kahrediyorsun, aynasızlığı bırak, yarın bakıyorum, tahtakoz (= polis) marizine kayınca (= dövünce) sen de tıngırdıyorsun (= ölüyorsun), bunlar olagan şeylerdir.

— Anam babam, antin'in (= kadının) afisine (= gösterişine) kitakse (= bak).

— İmanım resto (= dur) hava alırsın sen, bu afili (= gösterişli) paçoz, (= kadın) dayısı dümende (= hatırı sayılır) adadiyozların

TDK

(= külhanbeylerin) combiği (= dostu) gibi kırıyor (= yürüyor.)

— Keşleme (= aldırma) yançiz be abi!

— Avelliği (= aptallığı) bırak, omuz ver! sonra piyastos olursan (= yakalanırsan) sipsi (= cigara) yerine hava alırsın.

— Arslanım bu afili piştovu (= tabancayı) bana kamanço (= devr) edersen hem benim fiyakalı değirmeni (= saati) sana tosluyorum (= veriyorum) hem de cereme olarak üstelik üç papel toka ediyorum, nasıl fit misin?

— Uç babatorik (= baban akıllı mı), avel mi (= aptal mı) kafesliyorsun abi, babanın açıkgöz evlâdı sen misin? Ben bu dalgayı (= nesneyi) tırtıklayınciya kadar dört defa kodesi boyladım.

— Ulan Beynamez Yusuf, hani Kasımpaşa çürüklüğünden zamkinos edip de (= kaçıp da) Karagümrükteki İbiş Ali'nin meyhanesine rampa ettiğimiz günlerin dalgasını (= halini, vaziyetini) şıpşaklıyor (= hatırlıyor) musun?

— Eyvala abi, daha moruklamadık, çakarsın ya, İbiş'e patagos'u (= beş kuruşu) bayılınca (= verince) bir alay topikle anzarotu (= rakıyı) yuvarladıktan sonra fitilken (= serhoş-

ken) hiç çıkarıp enselenmediğimiz günleri artık rüyamızda dikizliyoruz.

Tanzimat'tan evvel argo'ya itibar eden ve bu dili canlandırmak istiyenlerin kimlerden ibaret olduğu pek bilinmemekle beraber, her zaman ve her dilde olduğu gibi, Divan edebiyatında ve hattâ eski çağlarda bile argo'yu kullanan pek çok muharrir, edip ve şairlerimiz göze çarpmaktadır. Bu itibarla her devrin bir argo'su ve her argo'nun da bir tarihi vardır.

Nitekim, bundan dokuz yüzyıl önce Kâşgarlı Mahmud tarafından yazılan ve Türk Dil Kurumu Genel Merkez Kurulu Üyelerinden Sayın Bay B. Atalay tarafından da azimli çalışmalar neticesinde, büyük bir liyakat ve itina ile ilk eildi özdilimize çevrilmiş olan Divanü Lûgat-it-Türk adlı eserde, «oyuncak» anlamına gelen *ohşagu* (1), kelimesinin ikinci mânâsı «kadın» olup argolaşmış bir kelime gibi görünmektedir. Ayni eserde «katun, uragut, işler» gibi argo sayılmaz, «kadın» mefhumunu karşılar başka sözler de vardır. Gene bu eserdeki «hikâye» anlamına gelen *ötük* (2), sözü de «kusma» anlamı ile argolaşmıştır.

---

(1) Divanü Lûgat-it-Türk, Cilt I, Sah. 124.
(2) Divanü Lûgat-it-Türk, Cilt I, Sah. 65, 66

Kezâ bu çok değerli eserdeki «Oğuzlarca kullanılır» diye gösterilen ve «sus!» anlamını ifade eden *tınma!* (1), kelimesi, bütün Türkiyede aynı şekil ve anlamda el'an kullanılır bir argodur; asıl mânâsı «nefes alma!» demektir.

Daha sonra, XII nci asrın en büyük şairlerinden Sabit, «Derename» adlı eserinde, kıç, makat kelimelerini *çukur;* boynuna sarılmak, derâguş etmek cümlesi için *asılmak;* güçlü kuvvetli, tuttuğunu koparan anlamına *çepel* kelimelerini kullanmıştır.

Divan Edebiyatının son devrinin en büyük şairlerinden müverrih Sürûri'nin kendi vâdisinde yazıp «Hezeliyatı Havaî» namı altında topladığı eserde argo olarak, şu kelimeler göze çarpmaktadır: *abu* (zamparà); *ahtu* (*cıma'*); *tavus kuyruğu çıkarmak* (kusmak) (2); *zıpır* ve *zırman* (iriyarı, irikıyım kimse); *savsa vermek* (gizlice bir kadının koynuna girmek).

Gene Divan Edebiyatı şairlerinden Hıdırağa Zade Sait Beyin şu ki mısralık şiirinde de argo göze çarpmaktadır:

---

(1) Divanü Lûgat-it-Türk, Cilt II, Sah. 24.

(2) Bugün aynı anlamda **tavus tüyü çıkarmak** şekli daha yaygındır.

«Hattı sebzi ruhunla eğlenirim»,
«Hıdırağa Zadeyim yeşillenirim (2)».

Şeyh Galip'in:

«Yıkılmış alemi imare imâletme endişe
Hasaratı muhabbette, varup «is+kandil (iskandil) **olmaktır».**

cinasında da argo kokusu vardır.

Enderunî Fazıl'ın «Hobanname»sinde (Sahife: 3) erkeklik uzvu anlamına gelen *alat* ve bir kadının aşıkiyle düşüp kalkmasını ifade eden *kamış bayramı* (Sahife: 33) cinasları o devrin birer argosudur.

Divan Edebiyatını Tanzimata bağlamak üzere bulunan bir devirde «Vasıf Enderunî Divanı»nda: *pırpırı* (hovarda) ; *tezgâh kurmak* (mücamaat etmek); aldırış etmemek, ehemmiyet vermemek demek olan *yan çizmek* ve *yan sallamak;* aldırış etmek kelimesine karşı *ip takmak;* alıp götürmek anlamına *omuzlamak*; vermek, ödemek, sarfetmek, harcetmek mefhumlarına kaşı da *sulamak* gibi argo niteliğinde kelime ve tâbirler geçmektedir. İşte bu kelime ve tâbirler argo çerçevesinden zerre kadar

---

(2) Yeşillenmek kelimesi, bir kız veya kadına fena gözle bakmak mânâsına olarak Türkiye'nin her tarafında hâlâ kullanılagelen bir argodur.

inhiraf etmeksizin bugün Türkiye'nin bir çok şehir ve kasabalarında, bilhassa İstanbul'un muhtelif semtlerinde ağızdan ağıza kullanılır olmuştur.

Kezâ Divan Edebiyatının sonlarına doğru Şinasi'nin «Şair Evlenmesi» adlı eserinde, kafese girmek; savuşmak, defolup gitmek anlamlarını karşılıyan *sürüpüvermek* kelimesi de bir argo misali teşkil eder.

Muallim Neci'nin şöyle bir mısraı göze çarpmaktadır:

«Bir çakış çaktık ki Şeyhim aşkına bizler bu şep!»

Bu mısradaki rakı içmek mefhumunu anlatan *çakış çakmak* tâbiri argonun ta kendisidir.

Ahmet Vefik Paşa Külliyatının «Savruk» adlı piyesindeki hiddetlenmek, kızmak, ateş püskürmek mânâlarına gelen *bora patlatmak* tâbiri ile bir şey yemek anlamına *yuvarlamak* kelimeleri de keza birer argodur. Gene aynı eserin «İnfialiaşk» başlıklı piyesindeki öpüşmek anlamına *öperlemek* sözü ile «Kocalar Mektebi»ndeki sürtüklük ve haylazlıkta gezmek mefhumunu anlatan *yortmak* kelimesi, «Tartüf» de ehemmiyet vermek, dinlemek mânâsına söze *ip takmak*; «Azarya» da, kaçmak, savuşup gitmek demek olan *çözülmek*; «Meraki» de para çekmek mefhumuna karşılık *sızdırmak*; «Zoraki

Tabip» de peşini bırakmak, vazgeçmek mânâlarını karşılıyan *boşlamak* ve daha sonra «Yorgaki Dandini» de genç hanımın vasfını anlatan *kokoniça* tâbirleriyle, güzele bakmakla gönül eğlendirmek veya bir kadına fena gözle bakmak anlamına gelen *yeşillenmek*; sivri, çirkin kılıkta bulunan nesne mânâsına *kokoroz* gibi kelimeler de birer argodur.

1928 de şair Hüseyin Rifat'ın topladığı «Eşref'in külliyatı» adlı eserinde şık, zarif, alımlı çalımlı, anlamlı *vardakosta* (s. 12); bunak, sersem demek olan *Pangodoz* (s. 16); anladı, hissetti mânâsına *çaktı* (s. 48); gücendirmek mânâsına *tel kırmak* (s. 53); budala, ahmak anlamına *bangoboz* (s. 57). Gene aynı eserin «Usulü merkeziyet Şarkısı» başlıklı yazısında, parasız anlamına gelen *tırıl* (s. 81); «aptal, ahmak» mânâsı ile *hırpo* (s. 141) sözleri, Türkiye'nin her tarafında el'an kullanılagelen argo sözlerindendir.

Tanzimattan zamanımıza kadar sürüp gelen ve yazılarında çok zaman argo bulunduran edip, şair, muharrirlerimiz ve bunların başlıca eserleri şunlardır: Ahmet Rasim, bir çok eserlerinde bilhassa «Muharrir, Şair, Edip» başlıklı kitabında *anafor, uydurmasyoncu, piyazcı* gibi kelimeler kullanmıştır. Gene aynı muharrir «Şehir Mektupları» adlı eserinde, hazır anlamına

alesta; rakı içmek kelimesine karşı *çakmak;* aşırmak; çalmak mefhumlarını *sırıklamak;* vermek, tediye etmek anlamına *toka etmek;* parasız sözüne karşı *tırıl* kelimelerini kullanmıştır. Neyzen Tevfik bir çok eserlerinde ve basılmamış perakende şiirlerinde argo'yu kullanmaktan büyük bir zevk duymuştur. Nitekim, 1919 da bastırdığı «Hiç» adlı eserinde başağrıtmak, can sıkmak mânâlarına *kavallanmak* kelimesi kullanılmıştır.

Mehmet Akif bir çok tasvirlerinde argo'ya edebî kıymet vermiştir. Meselâ: «Safahat»ındaki «Meyhane» adlı yazısında şu mısralar göze çarpar: «otur bir az *çakalım*.... onun bir dalgası olmak gerek: *tonel geçiyor*».

Meşhur romancımız Hüseyin Rahmi'nin bir çok eserlerinde; Fecriâtı Edebiyatında Sermet Muhtar'ın sayısız makale ve eserleriyle bilhassa «Kıvırcıkpaşa» ve «Anasına bak kızını al kenarına bak bezini al» adlı hikâyesiyle «Sonposta» da tefrika ettiği «İki gönül bir olsa samanlık seyran olur» başlıklı yazısında argo, çok israf edilmiştir. Bürhan Cahit hemen bütün makaleleriyle en çok «Köroğlu» gazetesinde; daha sonra Server Bedi (1) beher cüzü otuz sahife

---

(1) Peyami Safa'nın müstaar adıdır.

olmak üzere, tutarı on fasikülü bulan «Kartal İhsanın Maceraları» ile «Cingöz Recai» adlı eserlerinde argo'yu çok kullanmıştır. Gene aynı muharririn 1927 de neşrettiği «Hey Kahbe Dünya!» adlı romanı, baştan aşağı argo ile mücehhezdir.

İşte görülüyor ki, en eski metinlerde bile argo göze çarpmaktadır. Bir kısım muharrir, şair ve edipler argo kelimeleri kullanmaktan büyük bir zevk duyarak argo'yu bayağı edebiyata mal etmek istemişler, bazıları ise, - şair Akif gibi - her hangi bir mevzuun tasvirinde çeşni verecek kadar, bu lûgatten kelimeler kullanmak lüzumunu duymuşlardır.

Esasen edebî bir tekâmüle ulaşan milletlerin edipleri mümkün olduğu kadar eserlerinde argo kelimeleri bulundurmaktan çekinirler. Ancak argoyu iki bakımdan kullanmak caizdir:

1 — Bu dili kullanan zümrelerin ağzını aynen nakletmek;

2 — İsraf etmemek şartiyle, tam yerinde, çeşni değiştirmek için kullanmak.

İşte, şu âcizane yazılarımı artık bitirirken argoya dair küçük bir fikir vermekle Türk Folklorunu bir az olsun aydınlatabildimse ne mutlu bana!.

Ferit DEVELÜ

SÖZLÜK

TDK
KITAPLIĞI

İŞARETLER

Tr.	=	Türkçe
Gr.	=	Grekçe
İta.	=	İtalyanca
Erm.	=	Ermenice
Lât.	=	Lâtince
Fr.	=	Fransızca
Çing.	=	Çingenece
İng.	=	İngilizce
Ar.	=	Arapça
Far.	=	Farsça
Al.	=	Almanca
Yak.	=	Yakutça
İsp.	=	İspanyolca

Not: Lûgatçede madde başı olarak hangi dilden geldiği belli olan kelimeler yukarıdaki remizlerle gösterilmiş; etimolojisi karanlık olanlar açık bırakılmıştır.

Argo - Türkçe

A

AÇMAK (Tr.): Gitmek, defolmak (*Bak: Cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*).

AÇMAZ (Tr.): Hiyle, dalavere (*Bak: Mandepsi, tonga, zoka*). AÇMAZA GELMEK: Hiyleye düşmek (*Bak: Tongıya düşmek, tora düşmek*).

ADADİYOZ: Külhanbey tavırlı kimse (*Bak: Bitirim, pırpırı*).

AFİ (Gr.): Gösteriş, kabadayılık (*Bak: Caka, fiyaka*). AFİ KESMEK: Gösteriş yapmak, caka satmak. AFİLİ: Gösterişli, cakalı (*Bak: Aynalı, fiyakalı, vardakosta*).

AFTOS (Gr.): Dost, metres; kadın (*Bak: Gaco*).

AFTOSPİYOZ (Gr.): Ehemmiyetsiz, değersiz, dermaçatma şey.

AHTU: Cimağ.

AKOZ ETMEK (Gr. Tr.): Susmak, sükût etmek (*Bak: Uskutlamak*).

ALAT (Ar.): Erkeklik uzvu.

ALESTA (İta.): I. Şimdi -II. Hazır bir halde bulunan kimse.

A(L)TMIŞ ALTIYA BAĞLAMAK (Tr.): Yüzüne gülerek birisini kandırmak.

AMPES: Esrar, duman (*Bak: Dalga, hurda*).

ANAFOR (Gr.) Bedavadan gelen, emek ve zahmet çekmeksizin elde edilen para, eşya ve saire (*Bak: Avanta, beleş, habeden, lüp*). ANAFORLAMAK: Çalmak, aşırmak, emeksiz ve zahmetsizce, bedavadan elde etmek (*Bak: Araklamak, bomba patlatmak, omuzlamak, sırıklamak, tırtıklamak, tufalamak, zula etmek*).

ANÇİZLEMEK: Ayrılmak, uzaklaşmak, gözden kaybolmak.

ANDAVALLI: Aptal, saf, vurdumduymaz. (*Bak: Angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, ,keş, yanbolu*).

ANGUT (Tr.): Kalınkafalı, hödük, vurdumduymaz (*Bak: Andavallı, armut, avel, ban-*

goboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu).

ANTİN: Uygunsuz kadın alüfte (*Bak: Paçoz*).

ANZAROT: Rakı (*Bak: Carmak, pırna, piyiz*).

APİKO (İta.): I. Şıklık, zariflik, -II. Şık.

ARAKÇI (Tr.): Bir şeyi habersizce alan, aşıran kimse (*Bak: Kaldırımcı, muslukçu, tırnakçı, tırtıkçı*). ARAKLAMAK: Her hangi bir şeyi sahibi görmeden almak, kimseye sezdirmeden aşırmak (*Bak: Anaforlamak, bomba patlatmak, omuzlamak, sırıklamak, tırtıklamak, tufalamak, zula etmek*).

ARMUT (Tr.): Çok saf ve bön kimse (*Bak: Andavallı, angut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş yanbolu*).

ASILMAK (Tr.): Sırnaşmak, ısrar etmek (*Bak: Ekşimek, 2*).

ASMAK (Tr.): I. Borcunu ödememek (*Bak: Kaynatmak 2, takmak*) - II. Yolda giderken bir vesiyle ile arkadaşından ayrılmak (*Bak: Etmek 4, satmak*).

ATMASYON (Tr. Fr.): Asılsız, mânâsız,

uydurma, yalan söz veya haber (*Bak: Dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim*).

AVANTA (Îta.): Bedava olarak elde edilen şey (*Bak: Anajor, beleş, habeden, lüp*). AVANTACI: Bir şeyi parasız ele geçirmek istiyen kimse (*Bak: Lüpçü*).

AVEL: Saf, budala, bön (*Bak: Andavallı, angut, armut, bangoboz, hafız, hırpo, hırt, hıyar, kereste, keş, yanbolu*).

AYAZLAMAK (Tr.): Boşyere, beyhude yere bir yerde beklemek.

AYINKA ve AYINKACI (Erm.) : Tütün kaçakçısı.

AYNALI (Far. Tr.): Güzel, yakışıklı kimse (*Bak: Afili, fiyakalı, vardakosta*). AYNASIZ: I. Hoşa gitmiyen, fena, zararlı, tehlikeli şey veya yer (*Bak: Boru, 2*) - II. Polis, jandarma, (*Bak: Tahtakoz*).

B

BADEM ŞEKERİ (Far.): Tabanca kurşunu (*Bak: Leblebi*).

BANGOBOZ : Saf, bön, budala, ahmak (*Bak: Andavallı, angut, avel, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu*).

BASMAK (Tr.) : I. Yürümek, çekilmek - II. Tehlikeye düşmek. - III. Aldanmak.

BAYILMAK (Tr.): Para vermek, borç ödemek, tazmin etmek (*Bak: Elden gelmek, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak*).

BELEŞ (Ar.): Zahmetsizce elde edilen para, eşya ve saire (*Bak: Anafor, avanta, habeden, lüp*).

BEYBABA (Tr.): Ağırbaşlı, hatırlı kimse.

BİLEZİK (Tr.): Kelepçe.

BİTİRİM (Tr.): Külhanbey tavırlı kimse (*Bak: Adadiyoz, pırpırı*).

BİTİRMİŞ (Tr.) : Tecrübeli, bilgili, açıkköz kimse.

BOĞULMAK (Tr.): Aldanmak, soyulmak, para kaptırmak (*Bak: Kafeslenmek*).

BOHÇA (Tr.): Kıç (*Bak: Çukur, kâse*).

BOMBA PATLATMAK (Tr.): Çarpmak, aşırmak, çalmak (*Bak: Anaforlamak, arakla-*

mak, omuzlamak, sırıklamak, tırtıklamak, tufalamak, zula etmek).

BORA PATLATMAK (Gr. Tr.): Kızmak, hiddetlenmek, ateş püskürmek.

BORU (Tr.): I. Boş, mânâsız - II. Fena (*Bak: Aynasız, 1*).

BOŞLAMAK (Tr.): Peşini bırakmak, vazgeçmek, ehemmiyet vermemek (*Bak: Boşvermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak*). BOŞ VERMEK: Ehemmiyet vermemek, kulak asmamak (*Bak: Boşlamak, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak*).

C

CAKA: Gösteriş, kabadayılık (*Bak: Afi, fiyaka*).

CARMAK (Erm.): Rakı (*Bak: Anzarot, pırna, piyiz*).

CAVALACOSTİ: Dermeçatma, kıymetsiz şey veya kimse.

CAVLAĞI ÇEKMEK (Tr.): Ölmek (*Bak: Cavlamak, kakırdamak, mortiyi çekmek, mort-*

lamak, nalları atmak, sıfırı tüketmek, tıngırdamak). CAVLAMAK: Öteki dünyaya gitmek (*Bak: Cavlağı çekmek*).

CIZLAMI ÇEKMEK: *Savuşmak, uzaklaş*mak, kaçmak (*Bak: Açmak, cicozlamak, çözülzülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*).

CİCOZLAMAK: Savuşup gitmek, kaçmak uzaklaşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak zamkinos etmek*).

CİNGAR ÇIKARMAK (Far. Tr.): Kavga gürültü etmek (*Bak: Hır çıkarmak*).

COMBİK: Dost, metres (*Bak: Aftos*).

CURA (Ar.): Cigaranın son yudumu.

Ç

ÇAKMAK (Tr.): I. Bilmek, anlamak, hissetmek - II. Rakı içmek (*Bak: Piyizlenmek*) - III. Sınıfta kalmak (*Bak: Torpillemek*).

ÇAMUR (Tr.): Terbiyesiz, sulu, yapışkan ve sırnaşık kimse.

TDK KİTAPLIĞI

ÇARIK (Tr.): Para cüzdanı.

ÇINGARLI MORUK OSKİSİ: Fransız frangı.

ÇİVİLEMEK (Tr.): Bıçak veya çakı ile vurmak, yaralamak (*Bak: Mıhlamak, şişirmek, şişlemek*).

ÇOMAR (Tr.): İhtiyar meyhaneci.

ÇÖZÜLMEK (Tr.): Kaçmak, uzaklaşmak, savuşup gitmek (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*).

ÇUKUR (Tr.): Kıç, makat (*Bak: bohça, kâse*).

D

DALGA (Tr.): I. Esrar (*Bak: Ampes, hurda*)- II. Nesne - III. Hal, vaziyet.

DALGA GEÇMEK ve DALGAYA GELMEK (Tr.): Dalgın olmak, ehemmiyet vermemek (*Bak: Boşlamak, boş vermek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak*).

DAMLAMAK (Tr.): Çıka gelmek, bir yere vaktinde yetişmek (*Bak: Düşmek*).

DANİSKA: I. Âlâ, halis - II. Öz, esas.

DASNİK (Erm.): Pezevenk.

DAYI (Tr.): Polis, jandarma (*Bak: Aynasız 2. tahtakoz*).

DAYISI DÜMENDE OLMAK (Tr.): Taraflı, arkalı ve bir mesnede güvenir olmak.

DEĞİRMEN (Tr.): Cep veya duvar saati.

DEHLEMEK (Tr.): Kovmak, dışarı atmak, başından savmak (*Bak: Sepetlemek*).

DELİK (Tr.): Hapisane, tevkifane (*Bak: Kafes, kodes*).

DENYO (Lât.): Alık, sersem, bön, hımbıl (*Bak: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu*).

DIRAGON (Fr.): I. Parasız, züğürt - II. Kopuk, külhanbey.

DIRAV: Para (*Bak: Mangız*).

DİKİNE TIRAŞ (Tr. Far.): Yalan sözlerle karşısındakini inandırmıya çalışma (*Bak: Perdahlamak, tıraş etmek*).

DİKİZLEMEK: Bakmak, seyretmek, gözetlemek (*Bak: İskandil etmek, kitakse etmek*).

DİŞKIRMAK (Tr.): Esrarı ufalayıp cigaraya doldurmak.

DOLMA (Tr.): Yalan, hiyle, dalavere (*Bak: Atmasyon, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim*).

DUBARA (Far.): Hiyle, yalan, dalavere, (*Bak: Atmasyon, dolma, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim*). DUBARACI: Hilekâr, yalancı, sözünün eri olmıyan (*Bak: Kalleş*).

DÜMENİ KIRMAK (İta. Tr.): Kaçmak, uzaklaşmak, savuşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*). DÜMEN KULLANMAK: Bir işi iyi idare etmek.

DÜŞMEK (Tr.): Ansızın gelmek, çıka gelmek (*Bak: Damlamak*).

E

EFTAMİNTOKOFTİ: Yalan, uydurma söz veya haber (*Bak: Atmasyon, dolma, dubara,*

kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra).

EKMEK (Tr.): I. Bir şeyi ziyan etmek - II. Harcamak, sarfetmek - III. Bir nesneyi yere düşürmek suretiyle kaybetmek - IV. Yolda giderken her hangi bir sebeple arkadaşında nayrılmak (*Bak: Asmak 2, satmak*).

EKMEKLİK (Tr.): I. Bedavadan geçinilecek yer - II. Tavla, iskambil, aznif ve benzerleri gibi oyunlarda hasmı tarafından daima yenilmiye mahkûm olan kimse.

EKŞİMEK (Tr.): I. Utanmak, kızarmak, mahcup olmak (*Bak: Foslamak*) - II. Israr etmek, sırnaşmak (*Bak: Asılmak*).

ELDEN GELMEK (Tr.): Peşin vermek, defaten ödemek (*Bak: Bayılmak,, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak*).

ELLİALTI (Tr.): Tokat, sille (*Bak: Pendifırank*).

ENSELENMEK (Tr.): Tutulmak, yakalanmak, ele geçmek (*Bak: Piyastos olmak*).

EVLEK (Tr.): On liralık bütün kâğıt para.

EYVALA (Ar.): Elbette, tabiî.

F

FAÇA: Yüz, çehre.

FENERLİ (Gr. Tr.): Sakallı kimse.

FERTİĞİ ÇEKMEK (Al. Tr.): Savuşmak, kaçmak, uzaklaşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, firtiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*). FERTİKLEMEK: Ayrılmak, uzaklaşmak, savuşup gitmek (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak*).

FİLİM KOPARMAK (Fr. Tr.): Sarhoşken düşündüklerini sırasiyle söyliyememek, sözün arkasını getirememek.

FİLİNTE (İng.) : Güzel, yakışıklı.

FİLİSPİT (İng.): Son derece sarhoş bulunan kimse (*Bak: Fitil, matiz, vapur, zom*).

FİT (Tr.) : I. Riza gösteren - II. Müsavi, beraber.

FİTİL (Ar.): Son derece sarhoş bulunan kimse (*Bak: Filispit, matiz, vapur, zom*).

FİYAKA: Kabadayılık, gösteriş (*Bak: Afi,*

caka). FİYAKALI: Gösterişli, kabadayı (*Bak: Afili, aynalı, vardakosta*).

FOS (Fr.): I. Sahte - II. Fena;

FOSLAMAK: Utanmak, sıkılmak, mahcup olmak (*Bak: Ekşimek, I*).

G

GACO: Dost, metres, (*Bak: Aftos*).

GACO OSKİSİ: İngiliz lirası.

GIR (Tr.): Lákırdı, söz.

H

HABAZAN (Ar.): İştahlı ve karnı aç olan kimse (*Bak: Zil*).

HABEDEN (Ar.): Bedava olarak elde edilen para, eşya ve saire (*Bak: Anafor, avanta, beleş, lüp*).

HABE ETMEK (Ar. Tr.): Karnını doyurmak (*Bak: Habe kaymak, zilliyi kırmak*). HABE KAYMAK: Yiyecek yemek (*Bak: Habe etmek, zilliyi kırmak*).

HAFIZ (Ar): Saf, bön, ahmak (*Bak: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hırpo, hırt, hışır, hıyár, kereste, keş, yanbolu*).

HALLENMEK: İmrenmek, temayül etmek (*Bak: Yeşillenmek*).

HARMAN (Far.): Çakırkeyf (esrar içenler hakkında).

HAVA ALMAK (Ar. Tr.): Kovulmak, yüz vermemek, muvaffak olamamak.

HAYLAMAMAK (Tr.): Aldırış etmemek, ehemmiyet vermemek (*Bak: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak.*

HINDIMLAMAK (Tr.): Üstüne çökmek, çullanmak.

HIR (Tr.) : Kavga, gürültü (*Bak: Maraza*). HIR ÇIKARMAK: Kavga etmek (*Bak: Cingar çıkarmak*).

HIRPO: I. İri kıyım adam (*Bak: Zıpır, zirman*) - II. Ahmak, budala, sersem (*Bak: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu*).

HIRT (Far.): Sersem, budala, ahmak, (*Bak: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, hafız, hırpo, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu*).

HIŞIR (Tr.): Sersem, aptal, budala (*Bak:*

Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hıyar, kereste, keş, yanbolu).

HIYAR (Tr.): Ahmak, budala, sersem(*Bak*: *Andavallı, angut, armut, avel, bongoboz, denyo, hafız, hırpo, hışır, kereste, keş, yanbolu*).

HOROZLANMAK (Tr.): Tehdit etmek, üste çıkmak istemek (*Bak*: *Kokorozlanmak*).

HURDA (Far.): Esrar (*Bak*: *Ampes, dalga*).

İ

İMANIM (Ar.): Anam, canım, kuzum, kardeşim.

İPİ KIRIK (Tr.) : Başıboş, serseri (*Bak*: *ipsiz*).

İPİNİ KESMEK (Tr.) : Savuşmak, kaçmak (*Bak*: *Açmak, cicozlamak, cızlamı çekmek, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*).

İPLEMEK (Tr.): Saymak, itibar göstermek, ehemmiyet vermek (*Bak*: *İp takmak*).

İPSİZ (Tr.): Başıboş, serseri (*Bak*: *İpi kırık*).

İP TAKMAK (Tr.): Ehemmiyet vermek, dinlemek, saymak, itibar etmek (*Bak: İplemek*).

İSKANDİL ETMEK (İta.): Bakmak, seyretmek, gözetlemek (*Bak: Dikizlemek, kitakse etmek*).

İSPİYON (Fr): Hafiye, İSPİYONLAMAK: Hafiyelik etmek.

İSTİM (İng.): Rakı, şarap ve benzerleri gibi içkiler.

K

KAFES (Far): Hapisane (*Bak: Delik, kodes*).

KAFESLEMEK (Far. Tr.): Her hangi bir suretle birisinin elindeki parayı veya malı elde etmek (*Bak: Sağmak*). KAFESLENMEK: Aldanmak, soyulmak, para kaptırmak (*Bak: Boğulmak*).

KAKIRDAMAK (Tr.): Ölmek (*Bak: Cavlağı çekmek, cavlanmak, mortiyi çekmek, mortlamak, nalları atmak, sıfırı tüketmek, tıngırdamak*).

KALAYLAMAK (Tr.) : Küfür etmek (*Bak: Okumak*).

KALDIRIMCI (Tr.): Dolandırıcı, yankesici (*Bak: Arakçı, muslukçu, panduflacı, tırnakçı, tırtıkçı*).

KALIN (Tr.): Zengin, paralı kimse (*Bak: Yağlı*).

KALLEŞ (Ar.): Sözünde durmıyan, yalancı (*Bak: Dubaracı*).

KAMANÇO: Aktarma, elden ele devretme.

KANTARLI: Küfür.

KANTİN: Yalan, uydurma, boş, asılsız söz ve haber (*Bak: Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim*).

KAPAROZ ETMEK (Tr.): Bir şeyi elde etmeğe yeltenmek, elde etmek.

KASPANAK: Muhakkak, her halde.

KÂSE (Far.): Kıç, makat (*Bak: Bohça, çukur*).

KAŞKARİKO: I. Hiyle - II. Yalan - III. Fesat.

KATAKOFTİ: Uydurma, asılsız, yalan söz (*Bak: Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim*).

TDK KÜTÜPHANESİ

KAVALLANMAK (Ar. Tr.) : Can sıkmak, baş ağrıtmak.

KAYNATMAK (Tr.) : I. Konuşmak, muhabbet etmek - II. Borcunu ödememek. (*Bak: Asmak 1, takmak*).

KERESTE (Far.): Sersem, budala, ahmak (*Bak: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, keş, yanbolu*).

KEŞ (Tr.): Avanak, sersem, aptal, budala, ahmak, (*Bak: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, yanbolu*).

KEŞLEMEK: Bir işe veya bir kimseye ehemmiyet vermemek, itibar etmemek (*Bak: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak*).

KEŞŞAVAK (Tr.): Acemi ve saf olan hovarda.

KIRÇOZ (Tr.): Ortayaşlı, bıyıklı adam, kıranta.

KIRMAK (Tr.): Savuşmak, kaçmak, uzaklaşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kirişi kırmak,*

palamarı koparmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek).

KIRTİPİL: Zavallı, fakir, perişan, değersiz (*Bak*: *Kıtıpiyos*).

KITIPİYOS: Biçare, fakir (*Bak*: *Kırtipil*).

KITIR. Asılsız, mânâsız, yalan söz ve haber (*Bak*: *Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kofti, kıtırbom, mantar, martaval, palavra, polim*). KITIRBOM : Hakikate uymıyan, yalan, mânâsız söz veya haber (*Bak*: *Atmasyon, dolma, dubara*).

KİRİŞİ KIRMAK (Tr.): Ayrılmak, kaçmak, gitmek, uzaklaşmak, gözden kaybolmak (*Bak*: *Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*).

KİTAKSE ETMEK (Gr. Tr.) : Seyretmek, bakmak, gözetlemek (*Bak*: *Dikizlemek; iskandil etmek*).

KODES (Gr.): Hapisane, tevkifane, karakol (*Bak*: *Delik, kafes*).

KOFTİ: Asılsız, yalan söz (*Bak*: *Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, kata-*

kofti, kıtır, kıtırbom, mantar, martaval, palavra, polim).

KOKONİÇA: Genç kız.

KOKOROZ: Çirkin.

KOKOROZLANMAK (Erm.): Tehdit etmek, üste çıkmak istemek (*Bak: Horozlanmak*).

KOKOZ: Parasız, züğürt, cebidelik.

KOKOZLAMAK: Parasız kalmak, züğürtleşmek.

KORTA ETMEK (Gr. Tr.): Kadın peşinde dolaşmak, zamparalık etmek.

KUMPAS SALLAMAK (Fr. Tr.): Dalgın olmak, ehemmiyet vermemek, itibar etmemek, (*Bak: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak*).

KÜLÜSTÜR: İşe yaramıyan, değersiz şey veya kimse (*Bak: Tapon*).

KÜPLÜ (Tr.): Ayyaş.

L

LEBLEBİ (Tr.): Tabanca kurşunu (*Bak: Badem şekeri*).

LÜP (Tr.): Para veya emeksiz elde edilen nesne (*Bak*: *Anafor*, *avanta*, *beleş*, *habeden*).

LÜPÇÜ: Bir nesneyi emeksiz veya parasız elde etmek istiyen kimse (*Bak*: *Avantacı*).

M

MACAR: Bit, kehle (*Bak*: *Piyanço*).

MADRA: Fena, sahte, kalp, kof.

MAKAS (Ar.): Yeter, kâfi, kısa kes! (*Bak*: *Resto*, *terso*, *uskut*).

MANDAGÖZÜ (Tr.): Yirmibeş kuruşluk büyük nikel para (*).

MANDEPSİ: Tuzak, oyun, dalavere (*Bak*: *Açmaz*, *tonga*, *zoka*).

MANGİZ (Çing): Para (*Bak*: *Dırav*).

MANTAR (Gr.): Yalan (*Bak*: *Atmasyon*, *dolma*, *dubara*, *eftamintokofti*, *kantin*, *katakofti*, *kıtır*, *kıtırbom*, *kofti*, *martaval*, *palavra*, *polim*). MANTAR ATMAK: Yalan söylemek (*Bak*: *Martaval atmak*, *martaval okumak*, *maval okumak*).

MARAZA (Çing.): Kavga, gürültü (*Bak*: *Hır*).

(*) 1938 yılında tedavülden kaldırılmıştır.

MARİZLEMEK: Dövmek, dayak atmak.

MARKACI (İta. Tr.): Dalavereci, tuzakçı, dolandırıcı (*Bak: Numaracı*).

MARTAVAL (Ar.): Yalan, uydurma, asılsız söz ve haber (*Bak: Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, palavra, polim*). MARTAVAL ATMAK: Yalan söylemek (*Bak: Mantar atmak, martaval okumak, maval okumak*). MARTAVAL OKUMAK: Yalan söylemek, birisini kandırmıya çalışmak (*Bak: Mantar atmak, martaval atmak, maval okumak*).

MAST'OR ve MASTUR: Esrar sarhoşu.

MATİZ (Gr.): Sarhoş (*Bak: Filispit, fitil vapur, zom*).

MAVAL OKUMAK: Kandırmıya çalışmak (*Bak: Mantar atmak, martaval atmak, martaval okumak*).

MAVRA OSKİSİ (Gr. Erm.): Mısır lirası.

MIHLAMAK (Far. Tr.): Bıçak, kama veya çakı ile vurmak (*Bak: Çivilemek, şişirmek, şişlemek*).

MORTİYİ ÇEKMEK (Fr. Tr.): Ölmek (*Bak: Cavlağı çekmek, cavlamak, kakırdamak,*

mortlamak, nalları atmak, sıfırı tüketmek, tıngırdamak). MORTLAMAK: Ölmek (*Bak: Mortiyi çekmek*).

MORUK (Yak. veya Erm.): İhtiyar, yaşlı adam (*Bak: Pinpon, pompuruk*).

MUSLUKÇU (Tr.): Hırsız, yankesici (*Bak: Arakçı, kaldırımcı, panduflacı, tırnakçı, tırtıkçı*).

N

NALLARI ATMAK (Ar. Tr.): Ölmek (*Bak: Cavlağı çekmek, cavlamak, kakırdamak, mortiyi çekmek, mortlamak, sıfırı tüketmek, tıngırdamak*).

NUMARACI (İta. Tr.): Dalavereci, dolandırıcı, tuzakçı, yalancı (*Bak: Markacı*).

NUMARA YAPMAK (İta. Tr.): I. Gösteriş yapmak - II. Lâtife etmek.

O

OKUMAK (Tr.): Küfür etmek (*Bak: Kalaylamak*).

OKUTMAK (Tr.): Elden çıkarmak, satmak.

OMUZLAMAK (Tr.): Habersizce alıp götürmek, aşırmak, çalmak (*Bak: Anaforlamak, araklamak, bomba patlatmak, sırıklamak, tırtıklamak, tufalamak, zula etmek*).

OMUZ VERMEK (Tr.): Aldırış etmemek, ehemmiyet vermemek (*Bak: Boşlamak, boşvermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, tonel geçmek, yan çizmek yan sallamak*).

OROSTOPOLLUK: Çok bilmişlik, düzenbazlık, sahtekârlık.

OSKİ (Erm.): Altın lira (*Bak: Sarıkız*).

OTLAKÇI (Tr.): İhtiyaçlarını parasız tedarik etmek istiyen kimse.

Ö

ÖKÇESİZ (Tr.): Korkak, tabansız, çekingen.

ÖPERLEMEK (Tr.): Öpüşmek.

ÖTMEK (Tr.): Sarhoşluktan dolayı kusmak (*Bak: Tavus tüyü çıkarmak*).

P

PAÇOZ: Uygunsuz kadın, alüfte (*Bak: Antin*).

PALAMARI KOPARMAK (Gr. Tr.): Ayrılmak, kaçmak, uzaklaşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, panik kırmak, tüymek voltasını almak, zamkinos etmek*).

PALAVRA (İsp. [?], İta.): Yalan, asılsız, uydurma söz veya haber (*Bak: Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, polim*).

PAMİ: Haydi, çabuk, yürü.

PANDUFLA: Habersizce alma, aşırma. PANDUFLACI: Dolandırıcı, yankesici (*Bak: Kaldırımcı, muslukçu, tırnakçı, tırtıkçı*).

PANGODOZ: Sünepe ihtiyar.

PANİK KIRMAK (Fr. Tr.): Savuşmak, uzaklaşmak, kaçmak, ayrılmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek*).

PAPEL: Bir liralık kâğıt para.

PARÇA (Far.): Şık, güzel ve cazibeli kadın.

PATAGOS (Gr.): Bütün beş kuruşluk.

PAVURYA (Gr.): Çarpık, bir omuzu düşük olarak yürüme.

PENDİFIRANK (Gr.): Tokat, sille (*Bak: Ellialtı*).

PENİZ ETMEK: Bir sırrı ifşa etmek, meydana çıkarmak.

PERDAHLAMAK (Far. Tr.): Birisini asılsız sözlerle kandırmıya çalışmak (*Bak: Dikine tıraş, tıraş etmek*).

PIRNA (Gr.): Rakı (*Bak: Anzarot, carmak, piyiz*).

PIRPIRI (Far. [?]): Hovarda, çapkın (*Bak: Adadiyoz, bitirim*).

PİNPON (İng. [?]) : İhtiyar, saçı sakalı ağarmış adam (*Bak: Moruk, pompuruk*).

PİŞTOV (İta.): Tabanca.

PİYANÇO (İta. [?]): Bit, kehle (*Bak: Macar*).

PİYASTOS OLMAK (Gr. Tr.): Yakalanmak, tutulmak, canlı olarak ele geçmek (*Bak: Enselenmek*).

PİYAZ (Far.): İltifat, kompliman. PİYAZCI: Koltukçu, komplimancı. PİYAZLAMAK: Yüze gülmek, bir işin halli için başkasının hoşuna gidecek sözler söylemek.

PİYİZ: Rakı (*Bak: Anzarot, carmak, pırna*). PİYİZ KAYMAK: Birinin içki masasına -dâvetsiz olarak- çökmek (*Bak: Rampa etmek*). PİYİZLENMEK: Rakı içmek (*Bak: Çakmak, 2*).

POFYOS: Kof, boş, değersiz şey.

POLİM: Yalan, asılsız söz, haber (*Bak: Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, mantar, martaval, palavra*).

POMPURUK: Yaşlı, ihtiyar adam (*Bak: Moruk, pinpon*).

R

RACON: Âdet, usul, nizam.

RAFADAN (Ar.): Genç, tecrübesiz kimse (*Bak: Toy*).

RAMPA ETMEK (İta. Tr.): Birinin içki masasına -dâvetsiz olarak- oturmak (*Bak: Piyiz kaymak*).

TDK KITAPL

RASPA (İta.) : Çok yeme, boğazlı olma.
RASPACI: Obur.

RESTO (İta.): Yeter, dur, kâfi, kalsın (*Bak*: *Makas, terso, uskut*).

S

SAĞLAMA GİTMEK (Tr.): Kıyasiye, öldüresiye vurmak.

SAĞMAK (Tr.): Birisinin elindeki mal veya parayı elde etmek (*Bak*: *Kafeslemek*):

SAPANORYA: Çirkin, biçimsiz kimse.

SARAKA ETMEK: I. Alay etmek, eğlenmek - II. Sarkıntılık etmek.

SARIKIZ (Tr.): Altın lira (*Bak*: *Oski*).

SARKITMAK (Tr.): Vurmak, yapıştırmak.

SATMAK (Tr.) : Herhangi bir vesile ile yolda arkadaşından ayrılmak (*Bak*: *Asmak 2, ekmek 4*).

SAVSA VERMEK: Gizlice bir kadının koynuna girmek.

SELMAN ETMEK: Avuç açmak, dilenmek.

SEPETLEMEK (Tr.): Koğmak, başından savmak (*Bak*: *Dehlemek*).

SIFIRI TÜKETMEK (Ar. Tr.): I. Tahammülü kalmamak - II. İflâs etmek - III. Ölmek (*Bak: Cavlağı çekmek, cavlamak, kakırdamak, mortiyi çekmek, mortlamak, nalları, atmak, tıngırdamak*).

SIRIKLAMAK (Tr.): Kaldırıp götürmek, aşırmak, çalmak (*Bak: Anaforlamak, araklamak, bomba, patlatmak, omuzlamak, tırtıklamak, tufalamak, zula etmek*).

SIVIRYA: Ağız ağza dolu bulunan şey.

SIZDIRMAK (Tr.): Birisinden para koparmak (*Bak: Sövüşlemek*).

SİFOS: Yok, bitti, kalmadı.

SİPAR: Cigara (*Bak: Sipsi*).

SİPARİ: Eğlenti, oyun gibi şeyler için düğün sahiplerinden alınan ücret.

SİPSİ (Tr.): Cigara (*Bak: Sipar*).

SÖKÜLMEK (Tr.): Para vermek (*Bak: Bayılmak, elden gelmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak*).

SÖVÜŞLEMK (Tr.): Birinden para koparmak (*Bak: Sızdırmak*).

Ş

ŞİPŞAK (Tr.): Derhal, çabucak. ŞİPŞAKLAMAK: Derhal haber almak; hatırlamak.

ŞİŞİRMEK (Tr.): Birisini bıçak veya çakı ile vurmak (*Bak: Çivilemek, mıhlamak, şişlemek*).

ŞİŞLEMEK (Tr.): Kama veya çakı gibi şeylerle vurmak. (*Bak: Çivilemek, mıhlamak, şişirmek*).

ŞORULU: Oğlan, çocuk.

T

TAHTAKOZ (Gr.): Polis, jandarma (*Bak: Aynasız 2, dayı*).

TAKMAK (Tr.): Borcunu vermemek (*Bak: Asmak 1, kaynatmak 2*).

TAPON: Kıymetsiz şey veya kimse (*Bak: Külüstür*).

TAVUS TÜYÜ ÇIKARMAK (Tr.): Kayetmek (*Bak: Ötmek*).

TAYINCI: Yalancı, allâk, düzenbaz adam.

TEL KIRMAK (Erm. Tr.): Gücendirmek, darıltmak.

TERSO: Dur, yeter, kâfi, kalsın! (*Bak: Makas, resto, uskut*).

TEZGÂH KURMAK (Far. Tr.): Mücamaat etmek.

TINGIR (Tr.): Parasız ve malsız kalan kimse (*Bak: Tırıl*).

TINGIRDAMAK (Tr.) : Ölmek (*Bak: Cavlağı çekmek, cavlamak, kakırdamak, mortiyi çekmek, mortlamak, nalları atmak, sıfırı tüketmek*).

TIRAŞ ETMEK (Far. Tr.): Birini asılsız sözlerle kandırmıya çalışmak (*Bak: Dikine tıraş, perdahlamak*).

TIRIL (Tr. İng. [?]): Parasız, malsız kimse, züğürt (*Bak: Tıngır*).

TIRNAKÇI (Tr.): Hırsız, yankesici (*Bak: Arakçı, kaldırımcı, muslukçu, panduflacı, tırtıkçı*).

TIRNAKSIZ (Tr.): Fenalık hususunda fırsat düşgünü olan kimse.

TIRTIKÇI: Yankesici, hırsız (*Bak: Arakçı, kaldırımcı, muslukçu, panduflacı, tırnakçı*).

TIRTIKLAMAK: Çalmak, aşırmak (*Bak: Anaforlamak, araklamak, bomba patlatmak, omuzlamak, sıtıklamak, tufalamak, zula etmek*).

TOKA ETMEK (İta. Tr.): Vermek, ödemek, iade etmek (*Bak: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak*).

TONEL GEÇMEK (İng. Tr.): Dalgın olmak, ehemmiyet vermemek (*Bak: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, yan çizmek, yan sallamak*).

TONGA: Hile, dalavere (*Bak: Açmaz, mandepsi, zoka*). TONGAYA DÜŞMEK: Hileye düşmek, çıkmaza girmek (*Bak: Açmaza gelmek, tora düşmek*).

TORA DÜŞMEK: Hileye düşmek, aldanmak (*Bak: Açmaza gelmek, tongıya düşmek*).

TORPİLLEMEK (Fr. Tr.): Sınıfta kalmak (*Bak: Çakmak, 3*).

TOSLAMAK: Vermek, geri vermek, ödemek (*Bak: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toka etmek, uçlanmak, yırtılmak*).

TOY (Tr.): Tecrübesiz genç (*Bak: Rafadan*).

TOZUTMAK (Tr.): Sapıtmak, saçmasapan konuşmak.

TUFALAMAK: Aşırmak, çalmak, sallasırt

etmek (*Bak: Anaforlamak, araklamak, bomba patlatmak, omuzlamak, sırıklamak, tırtıklamak, zula etmek*).

TÜYMEK (Tr.): Kaçmak, savuşup gitmek, uzaklaşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, voltasını almak, zamkinos etmek*).

U

UÇARI (Tr.): Sıfır numara külhanbey.

UÇ BABA TORİK: Alay, istiskal.

UÇLANMAK (Tr.): Vermek, geri vermek, ödemek (*Bak: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toka etmek, tıklamak, yırtılmak*).

USKUT (Ar.): Sus, yeter, dur (*Bak: Makas, resto, terso*). USKUTLAMAK: Susmak (*Bak: Akoz etmek*).

V

VAPUR (İta.): Son derece sarhoş bulunan kimse (*Bak: Filispit, fitil, matiz, zom*).

VARDAKOSTA (İta.): Şık, zarif, alımlı, çalımlı; iriyarı (*Bak: Afili, aynalı, fiyakalı*).

VOLTA ETMEK (İta. Tr.) : Gezelemek
VOLTASINI ALMAK: Kaçmak, savuşmak, gitmek, uzaklaşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, zamkinos etmek*).

Y

YAĞLI (Tr.): Paralı, zengin (*Bak: Kalın*).

YANBOLU: Sersem, budala, ahmak (*Bak: Andavallı, angut, armut, avel, bongoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste keş*).

YAN ÇİZMEK ve YAN SALLAMAK (Tr.): Aldırış etmemek, ehemmiyet vermemek (*Bak: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek*).

YEŞİLLENMEK (Tr.): I. Bir kadına fena gözle bakmak - II. Bir şeye temayül etmek (*Bak: Hallenmek*).

YIRTILMAK (Tr.): Ödemek, vermek, geri vermek (*Bak: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak*).

YORTMAK (Tr.): Sürtüklük ve haylazlık etmek.

Z

ZAMKİNOS ETMEK: Kaçmak, sıvışmak, uzaklaşmak (*Bak: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak*).

ZAR: Keyif.

ZIPIR ve ZİRMAN: İri kıyım adam (*Bak: Hırpo, 1*).

ZİL (Far.): İştahlı ve karnı aç kimse (*Bak: Habazan*). ZİLLİYİ KIRMAK: Karnını doyurmak (*Bak: Habe etmek*).

ZOKA: Tuzak, hile, dalavere, oyun (*Bak: Açınaz, mandepsi, tonga*).

ZOM: I. Olmuş, kemale gelmiş, tamamlanmış - II. Sarhoş (*Bak: Filispit, fitil, matiz, vapur*).

ZULA ETMEK: Hırsızlık etmek, aşırmak, çalmak (*Bak: Anaforlamak, araklamak, bomba patlatmak, omuzlamak, sırıklamak, tırtıklamak, tufalamak*).

Türkçe - Argo

A

AÇ KALAN: Habazan, zil,

ÂDET: Racon.

AĞIRBAŞLI: Beybaba.

AKTARMA (eldenele): Kamanço.

ÂLÂ: Daniska, 1.

ALAY ETMEK: Saraka etmek,1.

ALDANMAK: Açmaza gelmek, tongıya düşmek, tora düşmek, basmak, 3.

ALDATMAK (para ve eşya hakkında): Kafeslemek, sağmak.

ALDIRIŞ ETMEMEK: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak.

ALIK: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

ALTINLİRA: Oski, sarıkız.

ALÜFTE: Antin, paçoz.

ANLAMAK: Çakmak, 1.

APTAL: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

ASILSIZ (haber veya söz): Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim.

ATEŞ PÜSKÜRMEK: Bora patlatmak.

AYRILMAK (birisinden): Ekmek 4, satmak, asmak, 2. AYRILMAK (bir yerden): Ançizlemek.

AYYAŞ: Küplü.

B

BAHŞİŞ (Düğün sahiplerinden alınır): Sipari.

BAKMAK (Seyir): Dikizlemek, iskandil etmek, kitakse etmek.

BEDAVA: Anafor, avanta, beleş, habeden, lüp. BEDAVA GEÇİNEN: Otlakçı.

BEKLEMEK (Beyhude): Ayazlamak.

TDK KITAPLIĞI

BERABERE KALMA (oyunda): Fit, 2.

BEŞKURUŞ (bütün): Patagos.

BİLMEK: Çakmak, 1.

BİT: Macar, piyanço.

BİTTİ: Sifos.

BORCUNU VERMEMEK: Asmak 1, kaynatmak 2, takmak.

BOŞ (nesne ve kimse): Boru 1, pofyos.

BÖN: Armut, andavallı, angut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışıı, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

C

CANIM KUZUM!: İmanım!..

CAN SIKMAK: Kavallanmak.

CİGARA: Sipar, sipsi.

CİMAĞ: Ahtu.

Ç

ÇABUK: Pami.

ÇAKIRKEYF (esrar içenler hakkında): Harman.

ÇALMA: Pandufla. ÇALMAK: Anaforlamak, araklamak, bomba patlatmak, omuzlamak, sırıklamak, tırtıklamak, tufalamak, zula etmek.

ÇARÇABUK: Şipşak.

ÇEKİNGEN: Ökçesiz.

ÇIKA GELMEK: Damlamak, düşmek.

ÇIKMAZA GİRMEK: Açmaza gelmek, tongıya düşmek, tora düşmek.

ÇİRKİN (kimse): Sapanorya, kokoroz.

ÇOCUK: Şorulu.

ÇULLANMAK (birisinin üstüne): Hındımlamak.

D

DALAVERE: Açmaz, mandepsi, tonga, zoka.

DALAVERECİ: Markacı, numaracı.

DALGIN OLMAK: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak.

DARILTMAK: Tel kırmak.

DEFOLMAK: Açmak, çızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek.

DEĞERSİZ (nesne ve kimse): Külüstür, tapon, kırtipil, kıtıpiyos.

DERHAL: Şipşak.

DERMEÇATMA: Cavalacosti.

DİLENMEK: Selman etmek.

DOLANDIRICI: Arakçı, kaldırımcı, muslukçu, panduflacı, tırnakçı, tırtıkçı.

DOLU (ağızağıza): Sıvırya.

DOST: Aftos, combik.

DÖVMEK: Marizlemek, marizine kaymak.

DÜZENBAZLIK: Orostopolluk.

E

EHEMMİYETSİZ: Aftospiyoz.

EHEMMİYET VERMEMEK: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak.

ELDE ETMEK: Kaparoz etmek.

ELE GEÇMEK (birisi hakkında): Enselenmek, piyastos olmak.

ERKEKLİK UZVU: Alat.

ESAS: Daniska, 2.

ESRAR (içilen): Ampes, dalga, hurda.

F

FENA (şey veya yer): Aynasız 1, boru 2, madra.

FESAT: Kaşkariko, 3.

FIRSAT DÜŞKÜNÜ (fenalık hususunda): Tırnaksız.

FRANK (Fransız): Çıngarlı moruk oskisi.

G

GEZELEMEK: Volta etmek.

GİTMEK: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek.

GÖSTERİŞ: Afi, caka, fiyaka. GÖSTERİŞLİ: Afili, aynalı, cakalı, fiyakalı, GÖSTERİŞ YAPMAK: Afi kesmek, numara yapmak, 1.

GÖZETLEMEK: Dikizlemek, iskandil etmek, kitakse etmek.

GÜCENDİRMEK: Tel kırmak.

GÜZEL (kadın): Parça.

H

HAFİYE: İspiyon. HAFİYELİK ETMEK: İspiyonlamak.

HALİS: Daniska, 1.

HAPİSANE: Delik, kafes, kodes.

HARCAMAK: Ekmek, 2.

HATIRLI: Beybaba.

HAYDİ: Pami.

HAYLAZLIK ETMEK: Yortmak.

HAZIR (kimse ve nesne): Alesta.

HERHALDE: Kaspanak.

HIMBIL: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

HIRSIZ: Arakçı, kaldırımcı, muslukçu, panduflacı, tırnakçı, tırtıkçı.

HİDDETLENMEK: Bora patlatmak.

HİLE: Açmaz, mandepsi, tonga, zoka, kaşkariko, 1. HİLEKÂR: Dubaracı, kalleş HİLEYE DÜŞMEK: Açmaza gelmek, tongıya düşmek, tora düşmek.

HİSSETMEK: Çakmak, 1.

HOVARDA: (*) Adadiyoz, bitirim, pırpırı.

HÖDÜK: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

İ

İFLÂS ETMEK: Sıfırı tüketmek, 2.

İFŞA ETMEK: Peniz etmek.

İHTİYAR: Moruk, pinpon, pompuruk.

İLTİFAT: Piyaz. İLTİFAT ETMEK: Piyazlamak.

İLTİMASLI: Dayısı dümende.

İMRENMEK: Hallenmek, yeşillenmek.

İNGİLİZ LİRASI: Gaco oskisi.

(*) Acemi hovarda = Keşsavak.

İRİKIYIM (kimse): Hırpo 1, zıpır, zirman.

İSRAR ETMEK: Ekşimek 2, asılmak.

İSTİSKAL: Uçababatorik.

İŞTAHLI: Habazan, zil.

İTİBAR ETMEK: İplemek, ip takmak.

J

JANDARMA: Aynasız 2, dayı, tahtakoz.

K

KABADAYILIK: Afi, caka, fiyaka.

KAÇAKÇI (tütün): Ayinka, ayinkacı.

KAÇMAK: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek.

KALIN KAFALI: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

KALMADI: Sifos.

KALP (kof): Madra.

KANDIRMAK: (Al)tmışaltıya bağlamak. KANDIRMAK İSTEMEK: Dikine tıraş, perdahlamak, tıraş etmek.

KARDEŞİM!: İmanım!.

KARNINI DOYURMAK: Habe etmek, habe kaymak, zilliyi kırmak.

KAVGA: Cıngar, hır, maraza. KAVGA ETMEK: Cıngar çıkarmak, hır çıkarmak, maraza etmek.

KAYBETMEK: Ekmek, 3.

KAYBOLMAK (gözden): Ançizlemek.

KAYETMEK: Ötmek, tavus tüyü çıkarmak.

KEKELEMEK (sarhoşken): Filim koparmak.

KELEPÇE: Bilezik.

KEMALE GELMİŞ: Zom.

KEYF: Zar.

KIÇ: Bohça, çukur, kâse.

KIRANTA: Kırçoz.

KIYMETSİZ (şey veya kimse): Cavalacosti.

KIZ: Kokoniça.

KIZMAK (bir şeye veya bir kimseye): Bora patlatmak.

KOF (nesne ve kimse): Pofyos.

KOĞMAK: Dehlemek, sepetlemek.

KOMPLİMAN: Piyaz. KOMPLİMANCI: Piyazcı. KOMPLİMAN YAPMAK: Piyazlamak.

KONUŞMAK: Kaynatmak, 1.

KOPUK (kimse): Dıragon, 2.

KORKAK: Ökçesiz.

KORKUTMAK: Horozlanmak, kokorozlanmak.

KOVMAK: Dehlemek, sepetlemek.

KOYNUNA GİRMEK (bir kadının): Savsa vermek.

KÜFÜR: Kantarlı.

KÜFÜR ETMEK: Kalaylamak, okumak.

KÜLHANBEY: Adadiyoz, bitirim, pırpırı, uçarı.

L

LÂKIRDI: Gır.

LÂTİFE ETMEK: Numara yapmak, 2.

LİRA (kâğıt): Papel.

M

MAKAT: Bohça, çukur, kâse.

METRES: Aftos, combik.

MEYHANECİ (ihtiyar -) : Çomar.

MISIR LİRASI: Mavra oskisi.

MUHABBET ETMEK: Kaynatmak, 1.

MUHAKKAK: Kaspanak.

MUTLAKA: Kaspanak.

MUVAFFAK OLMAMAK: Hava almak.

MÜCAMAAT ETMEK: Tezgâh kurmak.

N

NİZAM: Racon.

O

OBUR: Raspacı. OBURLUK: Raspa.

OĞLAN: Şorulu.

ONLİRALIK: Evlek.

ORTAYAŞLI: Kırçoz.

Ö

ÖDEMEK: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak.

ÖDEMEMEK: Asmak 1, kaynatmak 2, takmak.

ÖLMEK: Cavlağı çekmek, cavlamak, kakırdamak, mortiyi çekmek, mortlamak, nalları atmak, sıfırı tüketmek, tıngırdamak.

ÖPÜŞMEK: Öperlemek.

ÖZ: Daniska, 2.

P

PARA: Dırav, mangiz. PARA CÜZDANI: Çarık. PARA KAPTIRMAK: Boğulmak, kafeslenmek. PARA KOPARMAK: Sızdırmak, sövüşlemek. PARASIZ: Dıragon 1, kokoz, tıngır, tırıl. PARASIZ KALMAK: Kokozlamak. PARA VERMEK: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak.

PERİŞAN (kimse): Kırtipil, kıtıpiyos.

PEŞİNİ BIRAKMAK: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak.

PEŞİN VERMEK: Elden gelmek, bayılmak, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak.

PEZEVENK (kadın): Dasnik.

PIÇAKLAMAK: Çivilemek mıhlamak, şişirmek.

POLİS: Aynasız 2, dayı, tahtakoz.

R

RAKI: Anzarot, carmak, istim, pırna, piyiz.
RAKI İÇMEK (*): Çakmak 2, piyizlenmek.

RAZI OLMA: Fit, 1.

S

SAAT: Değirmen.

SAÇMALAMAK: Tozutmak.

SAF (kimse): Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

SAHTE: Fos, madra.

SAHTEKÂRLIK: Orostopolluk.

SAKALLI: Fenerli.

SAPITMAK: Tozutmak.

SARFETMEK: Ekmek, 2.

(*) Dâvetsiz olarak birisinin içki masasına oturmıya «Piyiz kaymak, Rampa etmek» denir.

SARHOŞ (*): Filispit, fitil, matiz, vapur, zom.

SARKINTILIK ETMEK: Saraka etmek, 2.

SATMAK: Okutmak.

SAVMAK: Dehlemek, sepetlemek.

SAVUŞMAK: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek voltasını almak, zamkinos etmek.

SERSERİ: İpikırık, ipsiz.

SEYRETMEK: Dikizlemek, iskandil etmek, kitakse etmek.

SINIFTA KALMAK: Çakmak 3, takmak, torpillemek.

SIRNAŞIK: Çamur.

SIRNAŞMAK: Ekşimek, 2.

SİLLE: Ellialtı, pendifrank.

SÖZ: Gır.

SUSMAK: Akozetmek, uskutlamak.

(*) Esrar sarhoşuna «Mastor» denir.

SÜNEPE (- ihtiyar) : Pangodoz.

SÜRTÜKLÜK ETMEK: Yortmak.

Ş

ŞIK ve ŞIKLIK: Apiko.

ŞİMDİ: Alesta.

T

TABANCA : Piştov. TABANCA KURŞUNU: Bademşekeri, leblebi.

TACİZ ETMEK: Kavallanmak.

TAHAMMÜLÜ KALMAMAK: Sıfırı tüketmek, 1.

TAZMİN ETMEK: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak.

TECRÜBELİ (kimse): Bitirmiş.

TECRÜBESİZ (kimse): Rafadan, toy.

TEHLİKELİ (şey veya yer): Aynasız 1, boru, 2.

TEHLİKEYE DÜŞMEK: Basmak, 2.

TERBİYESİZ: Çamur.

TEVKİFANE: Delik, kafes, kodes.

TOKAT: Ellialtı, pendifırank.

TUTULMAK: Enselenmek, piyastos olmak.

TUZAK: Açmaz, mandepsi, tonga, zoka.

U

UFALAMAK (esrar hakkında): Dişkırmak.

USUL: Racon.

UTANMAK: Ekşimek 1, foslamak.

UYDURMA: Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim.

UZAKLAŞMAK: Açmak, cızlamı çekmek, cicozlamak, çözülmek, dümeni kırmak, fertiği çekmek, fertiklemek, ipini kesmek, kırmak, kirişi kırmak, palamarı koparmak, panik kırmak, tüymek, voltasını almak, zamkinos etmek.

V

VAZGEÇMEK: Boşlamak, boş vermek, dalga geçmek, haylamamak, keşlemek, kumpas sallamak, omuz vermek, tonel geçmek, yan çizmek, yan sallamak.

VERMEK: Bayılmak, elden gelmek, sökülmek, toka etmek, toslamak, uçlanmak, yırtılmak.

VURDUMDUYMAZ: Andavallı, angut, armut, avel, bangoboz, denyo, hafız, hırpo, hırt, hışır, hıyar, kereste, keş, yanbolu.

VURMAK (*) (var kuvvetiyle-) : Sağlama gitmek.

Y

YAKALANMAK (canlı olarak): Enselenmek, piyastos olmak.

YAKIŞIKLI (kimse): Aynalı, afili, fiyakalı, vardakosta,

YALAN: Atmasyon, dolma, dubara, eftamintokofti, kantin, katakofti, kıtır, kıtırbom, kofti, mantar, martaval, palavra, polim. YALANCI: Dubaracı, kalleş. YALAN SÖYLEMEK: Mantar atmak, martaval atmak, martaval okumak, maval okumak.

YANKESİCİ: Arakçı, kaldırımcı, musluk çu, panduflacı, tırnakçı, tırtıkçı.

(*) Yavaş vurulduğu zaman «Sarkıtmak» kelimesi kullanılır.

YENİLEN (tavla, iskambil gibi oyunlarda) Ekmeklik. 2.

YETER: Makas, resto, terso, uskut.

YETİŞMEK (vaktinde-) : Damlamak, düşmek.

YİRMİBEŞ KURUŞLUK: Mandagözü.

YÜRÜME (çarpuk olarak-) : Pavurya. YÜRÜMEK: Basmak, 1.

YÜZ (çehre): Faça.

Z

ZAMPARALIK: Korta. ZAMPARALIK ETMEK: Korta etmek.

ZARARLI (şey veya yer): Aynasız 1, boru, 2.

ZARİFLİK: Apiko.

ZAVALLI: Kırtipil,

ZENGİN: Kalın, yağlı.

ZİYAN ETMEK: Ekmek, 1.

ZÜĞÜRT: Dıragon 1, kokoz, tıngır, tırıl.

ZÜĞÜRTLEMEK: Kokozlamak.

SON

FAYDALANDIĞIM KAYNAKLAR

İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri	M. Halit Bayrı
Lûgati Garibe	A. Fikri
Lehçei Osmanî	Ahmet Vefik Paşa
Molyer Külliyatı	Ahmet Vefik Paşa
Kamusu Türkî	Şemsettin Sami
Türkçeden Fransızcaya Lûgat	Viyezental
Lûgati Naci	Muallim Naci
Argo Lûgati	Osman Cemal Kaygılı
İstanbulda Semai Kahveleri ve meydan Şairleri	Osman Cemal Kaygılı
Yabancı Kelimeler Sözlüğü	Haydar Tolun
Hobanname	Fazıl Enderûnî
Derename	Sabit
Hezeliyatı Hevaî	Hevaî
Şair Evlenmesi	Şinasi
Enderunî Divanı	Vasıf
Eşrefin Külliyatı	Hüseyin Rifat
Şehir Mektupları	Ahmet Rasim
Eşkâli Zaman	Ahmet Rasim
Muharrir, Şair, Edip	Ahmet Rasim
Kartal İhsan'ın Maceraları	Server Bedi
Cingöz Recai	Server Bedi
Hey Kahbe Dünya!	Server Bedi
Safahatı Hayat	Mehmet Akif

Dictionnaire Etymologique de la langue Turque	**Bedros Kerestecıyan**
Histroire de l'Argot	**Clément Casclıni**
L'Argot franco-turc du Lycée de Galatasaray	**Michel Rottenberg**
Le Langage	**İ. Vendryes**
Kıvırcık Paşa	**Sermet Muhtar**
Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al	**Sermet Muhtar (Tefrika)**
İki gönül bir olsa samanlık seyran olur	**Sermet Muhtar (Tefrika)**
Argoya hücum	**Sadri Ertem (Makale)**
Argo Dili	**Cemal Refik (Makale)**
Mektepli Argosu	**Burhan Cahit (Makale)**
Gene Argoya dair	**Ulus Gazetesi, Yankılar sütunu**
Fransızca - Türkçe Halk Tabirleri Sözlüğü	**Ferit Develü**
Halk Tabirleri ve Argo	**Ferit Develü (Makale)**

DÜZELTME

Sayfa	Satır	Yanlış	Doğru
7	12	bir dil	özgül bir dil
7	18	mecbudur	mecburdur
12	10	dokumak	dokunmak
25	27	l'anné	l'année
28	8	kaidifeli	kadifeli
35	21	kaşı	karşı
36	10	Neci'nin	Naci'nin
51	5	çözülzülmek	çözülmek
60	18	cavlanmak	cavlamak
62	19	Keşşavak	Keşsavak
100	3	Histroire	Histoire